ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ПЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОКI

№203 (22.361) ● 2012 гъэм жэпуэгъуэм (октябрым) и 17, бэрэжьей ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

●Къэрал къулыкъущIапIэхэм

Хуэщ1ауэ щ1адзэн папщ1э

КЪБР-м и Правительствэм и Унафэщ1ым и къуэдзэ Унаев Казым жэпуэгъуэм и 11-м иригъэкIуэкIащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и предпринятэмрэ организацэхэмрэ 2012 - 2013 гъэхэм я бжьыхьэ-щ1ымахуэ лъэхъэнэм зэрылажьэнум хуэгъэхьэзырыныкIэ республикэ комиссэм и зи чэзу зэIущIэр. Абы щ1ыгъэхьалъхьэжащ жэуаплныгъэшхуэ зыпыть а Iуэхур зэфIэхыным хуэунэтIауэ зэфIагъэкIахэр.

КъБР-м Псэупl3-коммунальнэ хозяйствэмкIэ и къарал комитетым и Iэтащхьэ **Кулиев Мустафир** къыз3ригъэлъэгъуакIэ, жэпуэгъуэм и 1-м ирихьелIэу республикэм и ЖКХ-р бжьыхьэ-щ1ымахуэ лъэхъэнэм процент 100-кIэ хухэзэхуащ.

- Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэм и Унафэм ипкъ иткIэ, планым хагъэхьа псэуалъэхэр къызыхуэтынщэу зэрагъэпэщыжьын папщIэ, муниципальнэ районхэм, кIалэ округхэм, псэупl3-коммунальнэ хозяйствэм и Iуэхущ1апI3хэм сом мелуаныр 140-рэ мини 164-рэ хуэущ1ыпщыну траухати, мелуани 137,36-рэ хухахащ, бжьыхьэ-щ1ымахуэ лъэхъэнэм зэрылажьэнум зэрыхуэхъэзырымкIэ Iуэхур зэхьэлIа Iэнатlэхэм паспортхэм Iэ щ1адзащ. Зэрыщ1ыту къапщтэмэ, республикэр псыкIэ мыЛейуэ къыдоГъэпэщ. Ар жылагъуэ щхьэхуэхэм щ1ыз3ныщ1эу щ1ымэ, гъэмахуэ зэманым унагъуэхэм я хадэхэм з3пымыууэ зэрыщ1агъэхьэм и зэранщ. Абы къыхэкIыу, псыуэ къагъэсэбэпыр зыхуэдизыр къызэралыытэ Iэмэпсымэхэр дэтхэнэмэ щхьэхуэу едмыгъэгъуэу хъунукъым. Кьищынэмыщ1эу, зи пIалъэр икIалэр дохъэжьи, къэбгъанэ хъунухэр зыдоГъэпэщыж, - жиIащ къэпсалъэм. - Псы кIуапIэхэм я процент 56-р жьы хъущ. «2011 - 2015 гъэхэм Къэбэрдей-Балъкъэрым и псэупl3-коммунальнэ комплексыр реформэ зэращ1ынумрэ зэрыраГъэфIэкIуэнумрэ» республикэ программэ хэхам зэрыщ1ыбзыхуам тету, мы илъэсым сом мелуан 79,391-рэ и щхьэ лъэжьыгъэ едгъэкIуэкIынущ. Зи пIалъэр икIа псы кIуапIэу километр 64-м нэблагъэ, ар къыз3ры щ1ашым хуэдэу 5 зэтхъуэкIынущ.

Кулиев Мустафир къыз3ригъэлъэгъуамкIэ, «Къэралыр, муниципалитетхэр зыхуейхэм ятеущ1ыхьауэ хьэпшIпхэр къыгъэшэныжьмкIэ, лъэжьыгъэхэр гъэзэщ1эныжьмкIэ, Iуэхутхьэбзэхэр зэфIэгъэкIыныжьмкIэ закаазхэр зэрыхагуашэ щ1ыкIэм и Iуэхуг3» 2005 гъэм бадзэуэгъуэм и 21-м къащта Федеральнэ закон №94-ФЗ-м ипкъ иткIэ, сом мелуан 54,809-рэ и уасэ зэгурымыгъэныгъэ зыхуэфащэ Iэнатlэхэм иращ1ылащ. «ЖКХ-м щекIуэкI реформэхэм я щ1эгъэжьуэн фонд» къэрал корпорацэм и программэхэр къыз3ры хьалъхьэ къандзэрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къалэхэмрэ районхэмрэ а Iуэхум хэтщ.

(КIуэхыр 2-нэ нап.)

Фондым и унафэщ1 Бэрокъуэ Ахьмэд

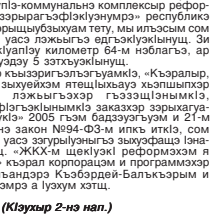

Къэбэрдей-Балъкъэрым и предпринятэмрэ организацэхэмрэ я Унафэщхэм я Унафэщ1ым и къуэдзэ Унаев Казым жэпуэгъуэм и 11-м иригъэкIуэкIащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и предпринятэмрэ организацэхэмрэ 2012 - 2013 гъэхэм я бжьыхьэ-щ1ымахуэ лъэхъэнэм зэрылажьэнум хуэгъэхьэзырыныкIэ республикэ комиссэм и зи чэзу зэIущIэр. Абы щ1ыз3хьалъхьэжащ жэуаплныгъэшхуэ зыпыть а Iуэхур зэфIэхыным хуэунэтIауэ зэфIагъэкIахэр.

Урысей Федерацэм Социальнэ страхованэмкIэ и фондым Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щ1ыIэ и щIыналъэ Iуэхущ1апI3м и идж1благъэ щекIуэкIа зэIущIэм и кIуэцIым щ1ынэгъэуващ а Iуэхущ1апI3м и унафэщIу жэпуэгъуэм и 11-м я гъэувa, абы я3пкIэ унафэщIым и къалэнхэр зыгъэзащIэу щыта Бэрокъуэ Ахьмэд Хьэрбий и къур.

ЗэIущIэм кърихьэлIащ Урысей Федерацэм Социальнэ страхованэмкIэ и фондым къызэгъэпэщыныгъэкадр лъэкIыгъэмкIэ и департаментым и унафэщIым и къуэдзэ **Реванченков Владимир**, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщI **Гертер Иван**, Урысей Федерацэм и Президентым и полномочнэ лIыкIуэу Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым щ1ым и аппаратым КЪБР-м къегъащIылIа и федеральнэ инспектор **Канунников Владимир**, КЪБР-м и Профсоюз организацэхэм я зэгухьэныгъэм (Профсоюзхэм я федерацэм) и унафэщI **Амщ1ыкъуэ ФатIимэт** сымэ.

Республикэм и Правительствэм и Унафэщ1ыр зи къулыкъум пэрыуа Бэрокъуэ Ахьмэд, фондым и лъэжьакIуэ псомэ екIуэхьуащ зыгъэрыт IэнатIэ мытыншым екIуэIэныгъэщIэхэр кьащ1ахьыну.

Бэрокъуэ Ахьмэд къыхуащIа дзыхьым папщIэ унафэщIхэм фIыщIэ яхуищIащ икIи Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и щIыхухэм я псэукIэр егъэфIэкIуэным хуэгъэзауэ фондым и лъжьакIуэ псомэ яхуэзфIэкI ящIэну зэрыщ1ыгугъыр жиIащ.

ПОГРЕБНЯК Ольг.

ТекIуахэр ягъэлъапIэ, хэтахэр ягъэгушхуэ

Жэпуэгъуэм и 8 - 13-хэм Налшык къалэ щекIуэкIа «XXI лIэщ1ыгъуэм и пашэ» епщIанэ урысейпсо зэхьэзэхуэм и кIэух зэIущIэр Къэрал концерт гъэлъэгъуа1пI3м щ1ызэхуащ1ыжащ, текIуахэр ягъэтъапIэу, хэта псори ягъэгушхуэу.

УРЫСЕЙМ и хэгъэгу куэдым кьнкIа ныбжьыщIэхэр зыхуэIэзэхэри, гъащIэм зэрыдекIури, иджырей Iемалхэр къызэрагъэIэрыхуэфри, гупсысэщIэхэр къызэрыхалъхьэфри, нэгъэущI куэди ягъэлъэгъуащ а махуэ зыбжанэм хьриубыдэу. Нэхъыщхьэрати, щ1алэгъуалэ, сабий зэгугъэныгъэхэм хэт щ1алэ жанхэмрэ хьыджэбэ акъылыфIэхэмрэ езыхэм зэхалъхьа социальнэ проекти 100-м щIигъу утыку кърахьащ. Ахэр теухуат щ1алэгъуалэм я гъащIэм хэлъ Iуэхугъуэ зэмылIэужьыгъуэхэм - узынщ1эу упсэун папщIэ щIапхъэхэм, узыхэтхэм сыт и лъэныкъуэкIи уадэгъэзгурыкIуэн, хуэныкъуэхэм уаззрыдэIэпыкъун, зыужьыныгъэм уззрыдзбэкъуэн хуейм, нэгъэущIхэми.

Мы зэхьэзэхуэм хэта ныбжьыщIэхэм утыкум я щыпэихьэтэхэм. АтIэ Iыхьищу гуэшауэ екIуэжа зэпеуэм нэхъ пажэхэр ягъэ щ1ыкIэ я хэгъэгуэхэм къыщ1ыхахащ, нужькIэ къэпщ1ыткIуэ гупыр абыхэм я лъжьыгъэхэм зэпIащ. Нужьрейр ди лъэхэм щекIуэкIаратти, щ1алэгъуалэ акъыл жанхэмрэ жьыжь гупысэсфхэмрэ Налшык щ1ызэхуэзащ.

Къапщтэмэ, апэ Iыхьэм Къэбэрдей-Балъкъэрым щ1ыщу текIуа Налшык къалэ и щ1алэгъуалэм я сохьым и пашэ Сурковэ Екатеринэ, «Новая волна» щ1алэгъуалэ зэгугъэныгъэм жьыджэру хэт Моттаевэ Асият (Iуащ1ьэмахуэ район), «Альтернатива» щ1алэгъуалэ клубым и Жамбэм Маринэ, Сабий, ныбжьыщIэ зэгугъэныгъэхэм я ассоциацэм хэт Дохъушокъуэ Каринэ, нэгъэущIхэри. Ахэращ ди республикэр урысейпсо зэпеуэм и нужьрей зэIущIэм щ1ызыгъэльэгъуари.

НыбжьыкIи гуэшауэ екIуэкIа зэпеуэм илъэс 14-18 хуэхъэм я деж апэ уВыпIэр кьыщ1ихьащ1 «Школьный медиаходдинг» проектыр утыку кьызыхьа Дохъушокъуэ Каринэ. Абы жиIащ текIуэныгъэм ерыщу зэрыхуэщIэкъуар, ар и гуращ1у зэпеуэм зэрыхьхьар. Нэгъэущ1 зэхьэзэхуэ куэдми зи зэфIэкI щ1ызыгъэльэгъуа Каринэ иджырейми хуэхьэзыру къыщIэкIащ икIи и тетуан хуэныгъэмрэ и лъжьыгъэм и купщIэмрэ къамылъытэу къэнакъым.

Илъэс 19 - 25-рэ зи ныбжьхъэм я деж пашэ щ1ыхьуар Волгоград и щ1алэгъуалэ зэгугъэныгъэм хэт Радько Иванщ. Къапщтэмэ, проект гъэщIэгъуэн хуэдэ ягъэльэгъуащ а махуэ зыбжанэм икIи къыжьащIахъэщ1 гулъытэншэу къыз3рымынар, лъэжьыгъэхэр гъащIэм хапщэн папщIэ ныбжьыщIэхэм Iемал зэрыратынур.

Къэпщ1ыткIуэхэм ящ1ыщ Якорев Егор журналистхэм щепсалъэм жиIащ з3пеуэм хэтхэм я Iэзаг1ым гъэ кьэс зэрыхъхьуэр, Къэбэрдей-Балъкъэрым щ1ыщхэм я лъжьыгъэхэр хуабжьу игу зэрырихьар, зэпеуэри зыхуэ1ей хуэзэу къызэрызэрагъэпэщар. Обчинников Василий кьыхитъащ1ащ зэхьэзэхуэм хэтахэр ныбжькIэ щIалэу щ1ытми, мыхьэнэщхуэ зиIэ Iуэхухэм з3ры3рапщ1ытар, ар и кIэм з3рынагъэсыфынур, щ1ыпIэ унафэщIхэм абыхэм гу лъатэн з3рыхуейр.

ЛIэщ1ыгъэм и пашэхэм Налшык щагъэкIуа махуэхэр гукIинэжу з3рыщ1ытар, Iуащ1ьэмахуэ лъапIэ телъыджэ з3ращ1ыхьуар, жыджэрэм я жыгхэр КъБР-м и къалащхьэм з3рыщ1ыхасар, щ1ыпIэ спортсмен щ1эрыIуэхэм з3рахуэзар къыджаIащ.

Зэхьэзэхуэм щ1ытекIуахэм щ1ыхь тхьылъхэмрэ саугъэтхэмрэ яратащ.

ПЭЩIЫПЫДЖЭ Замирэ.

● Зэпеуэхэр

Сурэтхэр КЪАРЕЙ Элинэ *трихащ.*

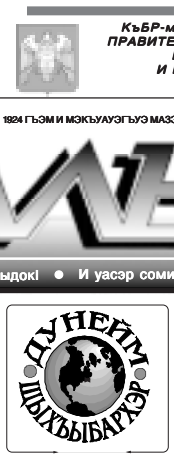

ИкъукIэ дызыхуей жэрдэм

Урысей Федерацэм и Правительствэм и Унафэщ1 Медведев Дмитрий и видеоблогымкIэ щ1ыхуэхэм зэхугъэзащ. «Ди къэралыр тутын Iугъуэм зэгъусэу кьедвгъэгъэл», - апхуэдэ жэрдэм кьыхилъхьащ премьер-министрым.

Медведевым къыз3рилъытэмкIэ, щ1ыхуэ зэхуэсIпIэхэм тутын щемыгъэфэныр, гъэзгу зэхэкIыпIэ кьэс тет тыкуэн щ1ыкIуэхэм ар щемыгъэщIэныр мащ1эщ - ар рекламэ щ1ыныр, нэгъэущIу жыпIэмэ тутыныр ящ1эхуэм щ1ыхуэхэр кьыхурадджэныр яхуэдэххэн хуейкъым. Апэ лъэбакъуэу я4ыпкъэхэм ящ1ыщ тутын кьыщ1ызыгъэкIэхэм налогышхуэ я4ельхьэныр.

УФ-м Узыншагъэр хьуэныкIмкIэ и министерствэм а Iуэхум теухуауэ кьыхихьыжа законопроектым Правительствэр хэплъэнущ мы мазэр имыуахыу.

Щэч хэмылъу, куэд дыдэ ар3эы текIуэнщ ар икъукIэ дызыхуей жэрдэм з3рыщ1ытым.

Хабзэр пщ1ыгъупщэмэ...

«Урысей зэкъуэт» партым Къэрал Думэм щIиП фракцым хэт Кньшов Алексей хьэрыгъэт Iуэху з3рыз3рихуэм теухуа тхылъхэр Урысейм и Следственнэ комитетым яхуигъэхьащ къэралым и прокурор нэхъыщхьэмрэ и Хабзэхэр зыгъэзащIэ орган нэхъыщхьэм и Унафэщ1ымрэ.

Конституцэм и положенэхэмрэ «УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым ФедерацэмкIэ и Советым хэтымрэ Къэрал Думэм и депутатымрэ я статусым и Iуэхукъ» Федеральнэ законымрэ кьыз3пиудауэ я3гъэкъуанш2 депутатым УФ-м Iуэхущ1апI3 12 щ1ым, Словакиеми щ1ылэжьауэ къыщIагъэщащ.

Iуэхур зэхагъэкIрэ и къуанщ1агъэр судым кьыльытэмэ, депутат лъэкьыщ1эмрэ хьэрыч3т Iуэхумрэ зэдзэпIхъ зэрымыхьунур зыщ1ыгъупща Кньшовым ильэситIым нэс тральхьэнкIэ хьунущ.

Паспортыр къратыж

Куржым щыщ1 мелардырыбжэ Иванишвили Бидзинэ а къэралым и цIыхуу з3рыщ1ытым щ1ыхьэт техьуэ дэфтэр къратыжащ.

Фигу къэзгъэкIыжьынщи, Куржым и гражданствэр абы трахат 2011 гъэм и бжьыхьэм, Саакашвили Михаил пэщIэтхэм къадзэщIа нэужь. Иджыблатъэ а къэралым щекIуэкIа парламент хэхьыныгъэхэм щ1ытекIуа «Куржым и хьуэпсапIэр» коалицэм и унафэщI Иванишвили Урысей Федерацэм, Франджым я паспортхэри иIащ.

Гъэщ1эгъэнракъэ, а къэралым щ1ыIэ хабзэмкIэ, нэгъэущ1 паспорт зиIэм Куржым ейр кьыдахьыж пэтми, зи мылькыр доллар меларди 6,4-рэ хьуэ къальытэ хьэрычэтщIэм а хабзэр «щ1ытехуар» Саакашвили пэуба нэужьт.

НОБЭ

Кьулейсызыгъэм е6ныным и дунейпсо махуэщ

1943 гъэм кьалъхуащ техникэ щ1эныгъэхэм я доктор, КъШКъУ-м и профессор **Тохьутэмыщ Хьызыр**.

Илъэси 115-рэ и пэкIэ ди къэралым щыяпэу Петербург къыщыз3Iуахащ цIыхубзхэр щрагъэджэну медицинэ институт. 1994 гъэ лъандзрэ – ар академик Павлов И. П. и цIэр зезыхьэ Санкт-Петербург къэрал медицинэ университетыр.

Дунейм и щытыкIэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым къыз3ритымкIэ, Налшык щыпэ техьэ-текIыу щ1ыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 16 - 18, жэщым - 12 - 13 щ1ыхьунущ.

Плаьаэлэр зыгъэхьэзырар ЖЬЭКIЭМЫХЬУ *Мариноэ.*

Лъэпкъ Iущ1ыгъ:

Зэкъуэш псори зы анэм къилъхуркъым.

● Тэрч куей

Япэ ирагъэщ

Плановскэ жылагъуэм мы зэманым къыпэщ1ыльIуэхугъуэ нэхъыщхьэхэм ящ1ыщ цIыхур зэфэну псымкIэ нэсу къыз3гъэпэщ1ыныр.

Къапщтэмэ, мы щ1ыпIэм псы жапIэхэр щ1ухуэн 2001 гъэм щ1адзауэ щ1ытащ. Федеральнэ бюджетым къыхэкI мылькукIэ псы къыщ1эщ1ыпIэу 3 яубруущ, къуажэм и уэрами 6-м щ1ыщу 4-м бжьамийуэ нэхъ километр 18 щ1ыгъащ. ПсымыдэкIэ, насос станц, псыр щ1ахьуэ зы чэщанэ я1эщ.

Пэублэ лъжьыгъэхэм сом мин 221-м щIигъу ихьащ. ПсыкIэ жыIэр къыз3гъэпэщ1ыныр и кIэм нагъэсыным сом мелуан 14 текIуэдэнущ. Ар республикэ бюджетым къыхэкIыну поплъэ.

Плановскэр псыкIэ къыз3гъэпэщ1ыныр Iуэху пэрыту щ1ыщ1ыт щ1эхуэсыгъэхэм хабжэ жылагъуэдзэ куэд уней хадэхэм нэхъыбэрэ иIэныжьхэ зэрыхъуар, хуабэщхэм я бжьгъэм къыз3рыхъхъуэр. Апхуэдэу мы жылэм гульытэ щигъуэтащ «Къэбэрдей-Балъкъэрым и жыг хадэхэр къэгъэщIэрэщIэжьын», «Агропромышленнэ комплексым зегъэужьын» къэрал проектхэм. Хьэрычэтщ1Э Iуэхум зезытахэр цIыху 90-м щIегъу. Абыхэм щ1ым фейдэ къащ1ритынур псыр хуиту къаIэрыхьэ хьуэ нэужьщ. Аращ къуажэ унафэщIхэм мы Iуэхум псом хуэмыдэу я нэIэ щ1ытетыр.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

● «Адыгэ псалъэр» къыхызох

ЛъэпкъымкIэ уасэ зимыIэщ

Сыт щыгъуи дыдэзыхьэх, щхьэпэ куэд къызэрытх «Адыгэ псальэм» и зы къыдэкIыгъуэ къэмынэу зэхуэохьэс. Ди блэкIарри нобэрей зэманри щ1ызэхэуухуэна газетыр дапщэщи гъэщIэгъуэщ. Ар зи фIыщIэр, дауи, газетым и редактор нэхъыщхьэмрэ жэуаплныгъэ зыхэль и лъжьакIуэхэмрэщ. Абыхэм я Iуэху бгъэдыхьэкIэм дэри, щ1эджыкIакIуэхэм, Iемал кьыдет дытемы3ашэу тхыгъэхэм дыхэпльэну.

СфIэфIщ, псальэм папщIэ, ди нэхъыжьыфIхэр, дызэрыпагэхэр газетым и напэкIуэцIхэм щицIыгъуэкIэ. Лъэпкым кьыхэкIа цIыху щ1эжащ1эхэр «Адыгэ псальэм» зэригъэльапIэм уи гур хегъахьу, ари, щ1ым хэмылъу, газетым и зы кьуленъэщ.

Кьыхэгъэщ1ипхъэщ1 ди щэнхабзэм, гъуазджэм хуищ1 гульытэри зэрымымащIэр. Республикэм кьеблагъэ цIыху цIэрыIуэхэм, уэрэджы1акIуэхэм, гуп зэхуэмыдэхэм я пшыхьхэм ущыIам хуэдэу уи нэгу кьыщ1эзыгъэувэж тхыгъэхэр уасэ зимыIэщ.

Газетым и фIагъэхэм ящ1ыщ зыщ «Адыгэ псальэм» и лъжьыгъэр сабийми («ЦIыкIураш» кьыдэкIыгъуэр абыкIэ щхьэпэщ) балигъми (дунейм щ1ыхьыбарми, политикэми, нэгъэущ1 куэдми щ1ыгъуаз3 дещ1) з3рытещ1ыхьар.

Сэ мыз3-мытIэу з3хьэзох хьыбар гуэрым тепсэльыхьу «Ар дэнэ щ1эз3хэпха?» жаIамэ, «Адыгэ псальэм» сыкьыщеджащ», жэуапыр ирату. ЖысIэнурращи, абы щ1эупщ1э нIэщ, Iуэху пыуыкIаХэр зэфIэзэых газетым и пщIэр льагэщ.

УНЭЖ Светланэ,
Къаншыуей къуажэм
Щэнхабзэмкlэ и унэм и лъжьакIуэ.

Ди газетыр къыфIэрыхьэну фыхуеймэ

Ди щIэджыкIакIуэ лъапIэхэ!

Илъэс ныкъуэм ди газетым и уасэщ1 сом 356-рэ кIэпIейкIи 10-рэ. «Адыгэ псальэм» Iэ щытевдзэ хъунущ республикэм и почтт Iуэхущ1апI3 псоми.

Ди индексыр 51531

КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щ1эныгъэмкIэ и министерствэм и Дыкъуэхэм Май муниципальнэ районым щыщ Котляревскэ станицэм и школ №8-мрэ Прохладнэ къалэм Пушкиным и цIэр зезыхьэ и еджапIэ №8-мрэ я унафэщIхэм «ПАЗ» автобусхэм я IункIыбзэIуххэр ирагащ.

● Хъыбар гуапэ

IункIыбзэIуххэр ират

А ГУЭХУЩIАПIЭХЭМ школ транспортыр хухахащ 2012 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым курыт щ1эныгъэ зэрыщрагъэгъуэт щ1ыкIэр егъэфIэкIуэным теухуауэ я3гъэащIэ Iуэхугъуэ зэхэтым зэрыщ1ыбзыхуам тету. Сабийхэр къызэрыращэкIыну, еджапIэхэм кьыщагъэсэбэпыну автобусхэр щынагъуэнщагъэм зэрыщIащ, ГОСТ-м кьигъэув пщ1ательхэм сыткIи йоозгъ.

Я щ1ыкIэм тету, иджыри апхуэдэ автобуси 4 республикэм и школхэм мыгувэу кьаухуэкIуэнущ.

КIУЖ Инэщ.

КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щ1эныгъэмкIэ и министерствэм и пресс-Iуэхущ1апIэм и лъжьакIуэ.

● Шэрэдж куей

ФIыщIэ хуащI

КъБР-м и Iэтащхьэ Къанокъуэ Арсен ищIа пщ1эрылъым тету, Аруан - Уштулу - Джэрпэджэж автомобиль гъуэгур зэрагъэпэщыж.

РЕСПУБЛИКЭМ Гъуэгу хозяйствэмкIэ и къэрал комитетым федеральнэ мыхьэнэ зиIэ гъуэгухэр къэгъэсэбэпыныжьмкIэ и къудамэм и унафэщI Льджыдэ Рашид зэрыжиIамкIэ, гъуэгущIэр нэхъ хуит ящI, асфальтым и бгъуэгъыр метри 7 хъунущ. Абы папщIэ, гъуэгубгъуэм къыщыкI жыгхэмрэ чыцэхэмрэ щIыпIэм щ1ыпсэухэм папущI.

Гъуэгур технологиещIэм тету яухуэ - и лъабжьэр зыгъэбыдэ биосеткэр асфальтым кIэщIалъхьэ. Лъэмыж зыбжанэ тральхьащ. Абыхэм я псы щIэжьпIэ нэпкъхэр мывэхэр зэрылъ гъущI хьархэмкIэ ягъэбыдэ. Уэшхыпс зэхуэхъэсыпIэхэм гъущI бжьамий нахэр щ1ауэкъуэдиящ. Гъуэгум и кIыхьагъкIэ кIыфIым къыхэнэхукI пкъыгъуэгъ зэрыпIуэхэмрэ дамыгъэхэмрэ щагъэувынущ. Лъжьыгъэ нэхъыщхьэхэр «МСУ-2» ООО-м ирегъэкIуэкI. ЗэрытраухуамкIэ, Джэрпэджэж нэсыху Аруан - Уштулу гъуэгум щ1ыщу километри 4,3-рэ мы гъэм ятыну, къуажэ кIуэцIым метр 1.700-рэ щ1ыбгъэ щ1ауэхуэнущ. ЕтIанэгъэ Хэу лъэмыжьмрэ Хьэсэнейфэ я зэхуакум лъжьыгъэм щ1ыпащ1энущ. А щIыкIэм тету, Налшык къэсыху дэлъ километр 28-р пIалъэ кIэщIкIэ къызыхуэтыншэу зыхуей зэрыхуагъэзэнум къыжкIыу, Щэрэдж куей щ1ыпсэуэм республикэм и Iэтащхьэм фIыщIэ хуащI.

БОЗИЕВЭ Заинэ,
Щэрэдж муниципальнэ районым и щIыпIэ администрацэм и пресс-Iуэхущ1апIэм и лъжьакIуэ.

Ди къуэш республикэхэм

Хьэжыщ1 кIэнухэм защIегъакъуэ

АДЫГЕЙ. ***Кадыров Ахьмэт и цIэр зезыхьэ фондым Адыгеймрэ Краснодар краймрэ и кIыу хьэжыщ1 кIэнухэм мылъкукIэ защIегъакъуэ.***

УРЫСЕЙМ и мусЛыымэнхэм я гупым хэту Адыгеймрэ Краснодар краймрэ щ1ыщ цIыхуи 151-рэ, нэгъабэ нэхъ3 100-кIэ нэхъыбэ, Мэчэм хьэжыщ1 кIэнущ, Кадыровым и фондым псапэу ярита путевкэхэм я фIыгъэкIэ.

ЦIыхубэ зэхуэсым и депутат

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. ***Жэпуэгъуэм и 14-м, Урысей Федерацэм и щIыналъэ хуэдэм хуэдэу, республикэм хэхьныгъэхэр щ1ызэхэтащ. Премьер-министр КIэдышэ Индрис КъШIР-м и ЦIыхубэ Зэхуэсым и 4-нэ хэхьгъуэм и депутат хуэхьащ.***

«Урысей зэкъуэт» политикэ партым игъэльагъуэ КIэбышэ Индрис хэхакIуэхэм я процент 91,1-м Iэ хуаIэтащ. Абы и къэрхуэрэгъуу щыта, ПДПР-м хэт Гуэщокъуэ Муратрэ «Урысейм и хэкупсэхэр» партым игъэльагъуэ Кухно Игоррэ папщIэ Iэ зыIэтахэр мащIэ дыдэщ. Зы мандат хэхакIуэ округ №32-м (Усть-Джегута куей) «Урысейм и хэкупсэхэр» партым и лIыкIуэ Къумыкъу Мурат папщIэ Iэ щаIэтащ хэхакIуэхэм я процент 86,3-м.

КъШIР-м и ХэхакIуэ комиссэм къызэритымкIэ, хэхьныгъэхэм Iэ щ1ызыIэтахэм я процент 73,7-р «Урысей зэкъуэт»-м Iыысащ. КПРФ-м процент 11,3-р, «Захуагъэ здэщIэ Урысей»-м-м процентыр 8,5-р яIэрыхьащ. Хэхьныгъэхэм хэта адрей партхэр ЦIыхубэ Зэхуэсым хэхуакъым.

УЭРДОКЪУЭ Жэня.

● Тэрч куей

Япэ ирагъэщ

Плановскэ жылагъуэм мы зэманым къыпэщ1ыльIуэхугъуэ нэхъыщхьэхэм ящ1ыщ цIыхур зэфэну псымкIэ нэсу къыз3гъэпэщ1ыныр.

Къапщтэмэ, мы щ1ыпIэм псы жапIэхэр щ1ухуэн 2001 гъэм щ1адзауэ щ1ытащ. Федеральнэ бюджетым къыхэкI мылькукIэ псы къыщ1эщ1ыпIэу 3 яубруущ, къуажэм и уэрами 6-м щ1ыщу 4-м бжьамийуэ нэхъ километр 18 щ1ыгъащ. ПсымыдэкIэ, насос станц, псыр щ1ахьуэ зы чэщанэ я1эщ.

Пэублэ лъжьыгъэхэм сом мин 221-м щIигъу ихьащ. ПсыкIэ жыIэр къыз3гъэпэщ1ыныр и кIэм нагъэсыным сом мелуан 14 текIуэдэнущ. Ар республикэ бюджетым къыхэкIыну поплъэ.

Плановскэр псыкIэ къыз3гъэпэщ1ыныр Iуэху пэрыту щ1ыщ1ыт щ1эхуэсыгъэхэм хабжэ жылагъуэдзэ куэд уней хадэхэм нэхъыбэрэ ипхъэщ1 зэрыхъуар, хуабэщхэм я бжьгъэм къыз3рыхъхъуэр. Апхуэдэу мы жылэм гульытэ щигъуэтащ «Къэбэрдей-Балъкъэрым и жыг хадэхэр къэгъэщIэрэщIэжьын», «Агропромышленнэ комплексым зегъэужьын» къэрал проектхэм. Хьэрычэтщ1Э Iуэхум зезытахэр цIыху 90-м щIегъу. Абыхэм щ1ым фейдэ къащ1ритынур псыр хуиту къаIэрыхьэ хьуэ нэужьщ. Аращ къуажэ унафэщIхэм мы Iуэхум псом хуэмыдэу я нэIэ щ1ытетыр.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

● Махуэшхуэ репортаж

Гертер Иван и хъуэхъу.

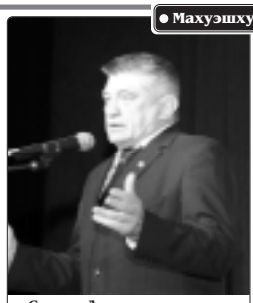

Сокуров Александр къопсалъэ.

ГуфIэгъуэ зэIуцIэр щекIуэкIым.

ЕфIакIуэ, ди университет!

Ди газетым зэрытетащи, иджыблагъэ Iэтауэ ягъэлъэпIащ Бэрбач ХьэтIутIэ и цIэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и махуэшхуэр: ефакIуэр пединституту къызэрызэIуахрэ илъэс 80, ар КъБКъУ зэрыхъуэрэ илъэс 55-рэ зэрырикъур.

ГУФIЭГЪУЭМ хуагъэщIэрэщIат университетым и пщIантIэшхуэхэр. ЕфакIэм и щIыхьэпIэ нэхъыщхьэм ихъуреягькIэ кьегъэувэкIат абы и тхыдэмрэ нобэрей щытыкIэмрэ къэзыгъэлъагъуэ, КъБКъУ-м и колледжэмрэ и зыгъэпсэхупIэ унэхэмрэ я сурэтышхуэхэр. АдэкIэ университетым и пщIантIэ хуитым зыщаубгъуат адыгэ, балъкъэр, урыс щэнхабзэхэм я центрхэм къызэрагъэпэща лъэпкъ пщIантIэхэм. Абыхэм я Iэнэхэр уэздат лъэпкъ шхыныгъуэхэмкIэ, пщIантIэхэм щызэфIагъэувакIэ, университетым и ректор **Левицкая Алинэ** къыщыпсалъэм къыхигъэщащ я университетым КъБКъУ-р щIэгъэкъуэн хуэхъуным зэрыщыгугъыр.

- Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и ехъулIэныгъэхэм дрогуфIэ. Щыугъэ хъуну къыщIэкIынкъым, мы университетым щеджа зыщIэмыс зы унагъуэ мы щIыпIэм щымыIэу жыс-Iэкlэ. Абы къыхэкIыу, мы еджапIэ нэхъыщхьэр республикэм и гъащIэм хэухуэнащ. ЦIыхум унэ щицIкIэ, ягъэ зэгупсысыр гъунэгъу хуэхъунур зыхуэдэрщ. Дэ ди университетыр щIалэщ икIи дыщогугъ ди гъунэгъуфI КъБКъУ-р дэркIэ дэIепыкъуэгъуфI хъуну, - жиIащ Левицкэм.

ХьэщIэхэм ящыщу адэкIэ къэпсэлъащ Москва къэрал университетым, бзэхэр щрагъэджу Пятигорск къалэ дэт институтым я IыкIуэхэр, Къэрэшей-Шэрджэс къэрал университетым, Къалмыкъ къэрал университетым я ректорхэр, Къэбэрдей-Балъкъэр Лъэпкъ библиотекэм и унафэщI Емуз Анатолэ, нэгъуэщI-хэри. Абыхэм къыхагъэщащ КъБКъУ-м кьикIуа гъуэгуанэм и дэтхэнэ пычыгъуэми ехъулIэныгъэхэр зригъэгъуэту, щIэблэр егъэджэным, гъэсэным хэлъхьэныгъэшхуэ хуищIу къыздэкIуэкIар. Махуэшхуэ щыхъукIэ, хьэщIэхэри Iэнэщ1у къэкIуатэкъым, атIэ университетым и пэшхэр зыгъэдэхэн саугъэтхэр, хьэпшып зэмылIэужьыгъуэхэр тыгъэ къыхуащIащ.

Зи гугъу сщIа зэIуцIэр екIуэкIыху, щIалэгъуалэри эшакъым. Абыхэм папщIэ зэхаубла фестивалым университетым и пщIантIэ хуитым щыщIидзащ. ЗкъщIэ ныбжьыщIэхэм я пащхьэ я зэфIэкIэхэр щагъэлъэгъуащ университетым и къудамэхэм я студент нэхъыфIхэм. «Студент гъатхэр фестивалым щыщ теплъэгъуэ нэхъ гъэщIэгъунэхэм, уэрэджыIакIуэ, къэфакIуэ ныбжьыщIэхэм я утыку итыкIэм дахьохат къызэхуэсахэр.

Махуэшхуэм кьрихьэлIа псори щыхьэщхьэм ирагъэбзэгъащ зэIуцIэхэр щекIуэкI залышхуэм. КъБР-м и Iэтащхьэ Кьанокъуэ Арсен, министерствэхэм, къэрал комитетхэм къабгъэдэкIыу щIыхь, фIыщIэ тхылъхэмрэ саугъэтхэмрэ зыхуагъэфэщахэм а щIыхьэщхьэм Iэгуауэшхуэм щIэту щратыжащ. КъБКъУ-м и ректор Къарэмырзэ Барэсбий фIыщIэ яхуищIащ гъуэгуанэшхуэ кьыхэпачу я гуфIэгъуэр даIэтыну зыкърезыгъэхьэлIа псоми. Ар къызэхуэсахэм яхутепсэлъыхьыжащ еджапIэм и тхыдэм щыщ напэкIуэцIхэм.

- Сигу къокIыж пединститутым къытехьэкIыжа университетым и пэшхэм «щIэныгъэм и мэ» кьыщIихьыу щыщIидзар. ЩIэныгъэ гъуэгуэр мы еджапIэм щыпхызыша IэщIагъэлIхэм я фIыгъэкIэ, научнэ унэтIныгъэ зыбжанэ университетым ирагъуэтащ. Абыхэм зэфIагъэкIа лэжьыгъэшхуэм и мыхьэнэр нэхъ кIащхъэ хъуакъым - ащ ита щIэныгъэлI щэджатеплъэгъуэ нэхъ гъэщIэгъунэхэм, уэрэджыIакIуэ, къэфакIуэ ныбжьыщIэхэм я утыку итыкIэм дахьохат къызэхуэсахэр.

Махуэшхуэм кьрихьэлIа псори щыхьэщхьэм ирагъэбзэгъащ зэIуцIэхэр щекIуэкI залышхуэм. КъБР-м и Iэтащхьэ Кьанокъуэ Арсен, министерствэхэм, къэрал комитетхэм къабгъэдэкIыу щIыхь, фIыщIэ тхылъхэмрэ саугъэтхэмрэ зыхуагъэфэщахэм а щIыхьэщхьэм Iэгуауэшхуэм щIэту щратыжащ. КъБКъУ-м и ректор Къарэмырзэ Барэсбий фIыщIэ яхуищIащ гъуэгуанэшхуэ кьыхэпачу я гуфIэгъуэр даIэтыну зыкърезыгъэхьэлIа псоми. Ар къызэхуэсахэм яхутепсэлъыхьыжащ еджапIэм и тхыдэм щыщ напэкIуэцIхэм.

- Сигу къокIыж пединститутым къытехьэкIыжа университетым и пэшхэм «щIэныгъэм и мэ» кьыщIихьыу щыщIидзар. ЩIэныгъэ гъуэгуэр мы еджапIэм щыпхызыша IэщIагъэлIхэм я фIыгъэкIэ, научнэ унэтIныгъэ зыбжанэ университетым ирагъуэтащ. Абыхэм зэфIагъэкIа лэжьыгъэшхуэм и мыхьэнэр нэхъ кIащхъэ хъуакъым - ащ ита щIэныгъэлI щэджатеплъэгъуэ нэхъ гъэщIэгъунэхэм, уэрэджыIакIуэ, къэфакIуэ ныбжьыщIэхэм я утыку итыкIэм дахьохат къызэхуэсахэр.

- Сэ УФ-м сыкъыщалъхуащ, си дежкIи гъунапкъэ щыIэкъым. Дэнэ сыщылажьэми, сыт хуэдэ хамэ къэрал сыщымыIами, си лъахэ кьызогъэзэж. Сыхуейщ абы кьыхуезджэну нобэрей студентхэри, абыхэм я егъэджакIуэхэри. Студентхэм сохъуэхъу ягу дыхьэ лэжьапIэ ягъуэтыну, етIуэджакIуэхэм - я щIыпIэ щылажьэну, щыпсэужыну, - жиIащ **Сокуров Александр.**

«КъБКъУ-м щIыхь зиIэ и профессор» цIэ лъапIэр зыфIаща, Нью-Йорк университетым и профессор, социолог цIэрыIуэ **Дерлугян Георгий** езыр зыщеджа КъБКъУ-м апхуэдэ пщIэ къызэрыщыхуащIар и гуапэ зэрыхъуар къыхигъэщащ ар кьыщыпсалъэм:

- Сэ сропагэ КъБКъУ-м и профессор цIэ лъапIэм. Хамэ къэралхэр къызэхэпкIуэкIухьыну Iейкъым, ауэ уи лъахэри зыщыбгъэтыпщэ хъунукъым. Университетым и къэкIуэнур нэхъри дахэ хъуну псоми сыныводохъуэхъу.

УФ-м и Къэрал Думэм и депутат **Щхьэгуэш Адэлбийрэ** Федерацэмкlэ Советым хэт **Бечелов Ильясрэ** ягу къагъэлIыжащ университетым и студенту щыщыта зэманыр.

- Иджыпсту хуэдэу сощIэж, еджапIэм и унэщIэхэр щащIым хьэлъэзехьэм телъу мывэхэр кьетшэлIауэ зэрыщытар, лэжьыгъэр ядэдгъэпсынщIэмэ тфIэфIу. Нобэ къызэхуэсахэм сахоплъэри, солъагъу сезыгъэджа профессор куэд. Университетым и къулеигъэ нэхъыщхьэхэм ящыщу а цIыху лъапIэхэр, еджапIэм и пщIэр зыIэтыр ахэращ. Псоми сынывохъуэхъу къэфкIуа гъуэгуанэм апхуэдэ куэд къыпищэну, - махуэшхуэр зейхэм захуигъэзащ Бечеловым. Абы и псалъэхэм пищащ Щхьэгуэшым. Университетым и мурадыфIхэр кьехьулIэн папщIэ зэрыхуэзэфIэкIкIэ дэIепыкъуэгъу зэрыхъунури кьыхигъэщащ абы.

Махуэшхуэр нэхъриягъэдэхащ, гукъинэж ящIащ и творческэ гупхэм. Кьызэхуэсахэм ягу ирихьащ щIэныгъэлIхэм я фащэ зэщхьхэр зыщыть студентхэм ягъэзэщIа гимныр, КъБКъУ-м и «Къафэ» ансамблым и «Тхьэшхуэ уджыр», «Амикс» гупым бзищымкIи ягъэзэщIа уэрэдэр, «Каллисто» къэфакIуэ гупым я утыку итыкIэр.

Нобэр къыздэсым ефакIуэ зэпыту и къалэн нэхъыщхьэр - ди щIэблэр гъэсэныр, абы хуэфащэ щIэныгъэ егъэгъуэтыныр - зыгъэзащIэ зэрыкъуэтыныр и къэкIуэнури нэхъыфIыж хъуну ди гуапэщ.

ЩОДЖЭН Iэминат.

Бечелов Ильясрэ Щхьэгуэш Адэлбийрэ я псалъэ.

Нью-Йорк университетым и профессор, социолог цIэрыIуэ Георгий Дерлугян «КъБКъУ-м и щIыхь зиIэ профессор» цIэ лъапIэр хуагъэфэщащ.

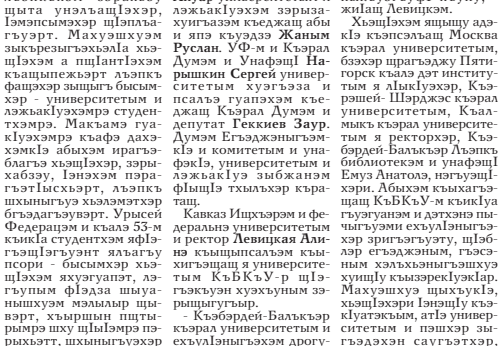

Суэтхэр **МАМИЙ Русланрэ Щоджэн Iэминатрэ** *трахащ.*

Хуэщ1ауэ щ1адзэн папщ1э

(К1эухыр. Пащ1адзэр 1-нэ нап.).

Программэхэр Iыхьитlу зэщхьащыхауэ ягъэзащIэ. Ахэр ятещIыхьащ фэтэр куэд хъу унэхэр къызыхуэтыншэу зэгъэпэщыжьынымрэ псэуалъэжьхэм щIэсхэр кьыщIэгъэIэпхъукIынымрэ. Муниципальнэ щIыналъхьым нэгъабэ сом мелуан 69,6-рэ и уасэ ремонт лэжьыгъэ щрагъэжьуэкIащ, лифту 58-рэ щахъуэжащ. Апхуэдэу Дзэлыкъуэ, Прохладнэ куейхэм, Нарткъалэ, Прохладнэ, Тырныауз кьалэхэм, Зеикъуэ, Лэскэн Етlуанэ кьуажэхэм псэуплэу метр зэбгъуэзнатIэ мини 6,305-рэ щаухуащ. А Iэхум сом мелуани 156-м щигъу хухахащ.

- Фэтэр куэд хъу унэу 60 къызыхуэтыншэу зэгъэпэщыжьынымфедеральнэ мылькуу сом мелуани 104-рэ, республикэм ейуэ мелуан 31,2-рэ мы гъэм къыщыдогъэсэбэп. Лифту 28-рэ тхъуэжащ, псэуплэхэр зыхуэй хуэгъэзэнырыр и кIэм ныдогъэблагъэ. Унэ кхъахэм щыпсэухэр кьыщIэгъэкIыным сом мелуан 81-рэ хухахащ. Мы илъэсым кьриубыдэу абыкIэ псэуплэу метр зэбгъуэзнатIэ 3072,88-рэ дыуухэунущ, щIыху 201-рэ фэтэрыщIэхэм дгъэIэпхъуэнущ. ЕтIанэгъэ унэ 27-м лифт 48-м нэблагъэ щызэтхъуэжкIыну ди мурадщ, - кьыхигъэщащ кьэрал комитетым и унафэщIым.

Мы гъэм лэжьыгъэ хъарзынэ зэрарэр кьиргъэлъагъуэри, «Кавказ Ищхьэрэм и щIыналъхэм электрокъарур ятезыгуашэ компание» ОАО-м и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и Iэтащхьэ **Гъубжокъуэ Юрэ** бжьыхь-щIымахуэ лъэхъэнэм зыхуэгъэхьэзырыным хуэунэтIаэу зэфIагъэкIахэм кьыгтеувыIащ. Къапщтэмэ, вольт зэхуэмыдэхэм тещIыхьа ток линэхэр, подстанцIэр, трансформаторхэр, унэхэр, псэуалъэхэр, кьагъэсэбэп Iэмэпсымэхэмрэ техникэмрэ къызыхуэтыншэу зыхуэй хуагъэзащ, кIапсэхэм кIэрищIэ Iумылхэр зэрагъэткIуну щыкIэр яубзыхуащ, абы кIэльыплъыну штаб яIэщ. КъызэрымыкIуэ щытыкIэ къэхъу хъужьыкIуэмэ, транспорт хэхауэ 38-рэ зрагъэбыдыдIа гуп щхьэхуэу 23-рэ абы пащIэтыныщ, хуей хъумэ, республикэ щIыбым щыпсэжьэн папщIэ, нэгъуэщI гупищи къыхахащ. Бжьыхь-щIымахуэ лъэхъэнэм хуагъэхьэзыра Iуэхугъуэ 80-м нэсым сом мелуани 139-рэ мин 475-рэ хухахащ, абы щыщу мелуани 120-рэ мин 200-р ремонт лэжьыгъэхэм халъхьащ.

ЕгъэджакIуэгъэмрэ щIэныгъэмкIэ министр **Щхьэгъэпсо Сэфарбийрэ** узынщагъэр хъумэныжьмкIэ министрым и кьалэнхэр зыгъэзащIэ **КIэнцIалий Анатолэрэ** къызэрыхагъэщамкIэ, гъэплъыгъуэм и пэ къикуэу я Iуэхущ1апIэхэм кьапщытахэр и чэзум зэфIагъэкIащ икIи зыхуэфащэ тхылъхэр жэпуэгъуэм и 1-м ирихьэлIэу ятащ. Лэжьыгъэмрэ социальнэ зыужьыныгъэмкIэ и министерствэм и бгъэдыхьэкIэщIэхэр сэбэп нэхъу щыIа тыкIэ гугъуэ ихуа унагъуэхэм, адэ-анэ я нэIэ щIэмытыж сабийхэм, зи Iэпкъльэпкъым сэкъат нIэ ныбжьыщIэхэм ядэIэпыкъуныжьмкIэ. Ауэ кьыхэгъэщыпхъащ а псори зэрымащIэр. Щхьэусыгъуэ куэдым кьыхэкIыу адэ-анэхэм бын гъэсэным хуэфащэ гулъытэ хуащIыжьыфкъым, унагъуэхэм щыIэкIуэ щыта хабзэхэм я нэхъыбэр Iэщ1ыб ящIащ, хьыбарегъащIэ Iэнатlэхэм, псом хуэмыдэу телевиденэм, зи щIалэгъуэм, сабийхэм я дежкIэ зэран нэтыну эфирым ягъакIуэр машIэкъым.

Жылагъуэ палатэм хэт **Беловэ Наталье** льготэ иIэу республикэм нсхэм хуащIэ Iэухутхъэбзэхэм я гугъу щищIым, кьыхигъэщащ Узыншагъэр хъумэныжьмкIэ министерствэм «Аптечный склад» къэрал Iэухущ1апIэр 2011 гъэм и мэлыжьыхьэ мазэм кьызэрыз1уихар. Абы хущхъуэхэр псори кьыIэрохьэри, адэкIэ эратын хуей медицинэ Iуэхущ1апIэхэм этрегъэушэж. ЛьготэкIэ хущхъуэ эратын хуейхэм я бжыгъэр, фокIадэм и 1-м кьызэрабжажьмкIэ, щыIэ 16427-рэ мэхъу. Хущхъуэхэр кьызэрымытыр, е кIыхьлIыхьу ежьэн чэзуэ хуей зэрыхъур, хущхъуэ лъапIэхэр нэхъ пудкIэ зэрыхуэзэрахъуэжкIыр, нэгъуэщI куэди щхьэусыгъуэ хуохьу льготэкIэ хущхъуэхэр кьыIалъхьи куэдым зэрамыдэм. Лэжьыгъэшхуэ зэрырагъэжкIуэкIам емыльытауэ, мы программэм ныкъусаныгъэ зыбжанэ зэриIэр зэIуцIэм хэтхэм наIуэ хуащIащ.

Жылагъуэ палатэм хэт Хьэтэжьыкъуэ Валерэ кьат куэду зэтет унэу Налшык дэтхэм я пщIантIэхэм сабийхэм я дежэгупIэхэр хьуна зэрыщыхъуным и гугъу ящIащ. Ар кьиIэтын хуей щIэхъуар гараж, тыкуэн, нэгъуэщIхэри яухуэурэ цIыкIухэм щыджэгун ямыIэу кьыхэрагъэнрэщ. Хьэтэжьыкъуэращ кьыхэзыIыхьар УФСИН-м и медицинэ Iуэхущ1апIэхэм я лэжьэкIэр кьэзыпщытэну гуп кьызэгъэпэщын зэрыхуейри.

Зэ1ущ1эм кьыщIэта Iуэхуэхэм ятеухуауэ щIапхъэхэр Жылагъуэ палатэм хэтхэм яубзыхуащ.

ОЛЬМЕЗОВ Расул.

● КъБР-м и Жылагъуэ палатэм

Узыншагъэмрэ гъэсэныгъэмрэ

КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и советым зэIуцIэ иджыблагъэ иригъэкIуэкIащ. Абы и гугъу щащIащ: щIэблэр гъэсэным хуащ1 гульытэр зэлъытыным; кьат куэду зэтет унэхэм я пщIантIэхэр сабий дэжгупIэр кьэгъэнэным; льготэ зиIэхэм пщIэншэу хущхъуэхэр зэрыратым, хущхъуэ уасэхэм зэрыкIэлъыплъым; УФСИН-м узыншагъэр хъумэныжьмкIэ и Iуэхущ1апIэхэм я гъэжькIэр кьэзыпщытэну гуп кьызэгъэпэщын зэрыхуейр.

КъБР-м и Жылагъуэ палатэм хэт Хьэтэжьыкъуэ Валерэ кьат куэду зэтет унэу Налшык дэтхэм я пщIантIэхэм сабийхэм я дежэгупIэхэр хьуна зэрыщыхъуным и гугъу ящIащ. Ар кьиIэтын хуей щIэхъуар гараж, тыкуэн, нэгъуэщIхэри яухуэурэ цIыкIухэм щыджэгун ямыIэу кьыхэрагъэнрэщ. Хьэтэжьыкъуэращ кьыхэзыIыхьар УФСИН-м и медицинэ Iуэхущ1апIэхэм я лэжьэкIэр кьэзыпщытэну гуп кьызэгъэпэщын зэрыхуейри.

Зэ1ущ1эм кьыщIэта Iуэхуэхэм ятеухуауэ щIапхъэхэр Жылагъуэ палатэм хэтхэм яубзыхуащ.

● КъБР-м и Жылагъуэ палатэм

Узыншагъэмрэ гъэсэныгъэмрэ

КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и советым зэIуцIэ иджыблагъэ иригъэкIуэкIащ. Абы и гугъу щащIащ: щIэблэр гъэсэным хуащ1 гульытэр зэлъытыным; кьат куэду зэтет унэхэм я пщIантIэхэр сабий дэжгупIэр кьэгъэнэным; льготэ зиIэхэм пщIэншэу хущхъуэхэр зэрыратым, хущхъуэ уасэхэм зэрыкIэлъыплъым; УФСИН-м узыншагъэр хъумэныжьмкIэ и Iуэхущ1апIэхэм я гъэжькIэр кьэзыпщытэну гуп кьызэгъэпэщын зэрыхуейр.

КъБР-м и Жылагъуэ палатэм хэт Хьэтэжьыкъуэ Валерэ кьат куэду зэтет унэу Налшык дэтхэм я пщIантIэхэм сабийхэм я дежэгупIэхэр хьуна зэрыщыхъуным и гугъу ящIащ. Ар кьиIэтын хуей щIэхъуар гараж, тыкуэн, нэгъуэщIхэри яухуэурэ цIыкIухэм щыджэгун ямыIэу кьыхэрагъэнрэщ. Хьэтэжьыкъуэращ кьыхэзыIыхьар УФСИН-м и медицинэ Iуэхущ1апIэхэм я лэжьэкIэр кьэзыпщытэну гуп кьызэгъэпэщын зэрыхуейри.

Зэ1ущ1эм кьыщIэта Iуэхуэхэм ятеухуауэ щIапхъэхэр Жылагъуэ палатэм хэтхэм яубзыхуащ.

Котляров Виктор Николай и къуэр жэпуэгъуэм и 17-м 1952 гъэм Налшык къыщалъхуащ. 1970 - 1975 гъэхэм ар щеджащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым. Ар къыуха нэужь, «Советская молодежь» газетым щылэжьащ (1982 гъэ хъуху), ятэ щIыкIэ корреспонденту, итIанэ редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэу. 1982 - 1988 гъэхэм - КъБАССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым и УнафэщIым дэлэныкъуэгъуащ, 1991 - 1992 гъэхэм - «Республика» газетым и редактор нэхъыщхьэщ. 1992 гъэм щыщIэдзауэ «Эльфа» тхылъ тедзапIэм и унафэщIу щытащ, 1999 гъэм щегъэжьауэ «Полиграфсервис и Т» (2005 гъэм «Котляровхэ Мариерэ Викторрэ я тхылъ тедзапIэ» хъуащ) тхылъ тедзапIэм, урысыбзэкIэ къыдэкI «Эльфа» журналым (1989 гъэ лъапIэрэ) я редактор нэхъыщхьэщ.

УФ-м и Журналистхэм я союзым (1975), ТхакIуэхэм я союзым (1998) хэтщ, КъБР-м щIыхь зиIэ и журналистщ, ЩIДАА-м и академикщ (2010). «Время. Времена» зыфIищ тхылъхэм щхьэкIэ 2003 гъэм Виктор къыхуатъэфэщащ ГъэздэхэмкIэ европей академием (Брюссель) и дамыгъэ нэхъыщхьэр, 2007 гъэм ди республикэм и ЩIыхь тхылъыр къратащ.

Зи ныбжьыр нобэ илъэс 60 ирикъу Котляров Виктор дехьэухъурэ, и Iуэхухэм, и мурадхэм тегущыIэпсэлъыхьащ, абы кыджриIэхэм дуэ уапэу фыщыдогъэгъуазэ.

КОТЛЯРОВ Виктор:

Налшык си псэм хэлъ къалэщ

- Уи Iэщ1агъэр къыхэпха зэрыхъуам утеэгъэпсэлъыхьынут псом япэу.

- Журналист цIэрыIуэ Николай Котляров и къуэр журналист зэрыхъуам зыри гъэщIэгъуэну хэль къыщIэкIынкъым. Школым сыщIэсу сочиненэ тхынымкIэ «Есть у революции начало, нет у революции конца» зыфIащауа союзпсо зэхъэзэхъуам си гъэмахуэгъэ нэхъыфIу къыщалъытат. Куэрыт ефджапIэр къыщIэзухым нэгъэущI Iэщ1агъэ ззэгъэгъуэтыныуи си пщIыхьэпIэ къыхэуэртэкъым, си текIуэныгъэмэ Iэмал къыщIэуцрат МГУ-м журналистикэмкIэ и факультетым экзаменыншэу сыщIэтIысхьану. АрщхьэкIэ сышынаи сыти, сытегущыхуакъым Москва сыкIуэну. Арати, КъБКъУ-м урысыбзэмрэ литературэмкIэ и факультетым сыщIэтIысхьащ.

А илъэситхум къриубыдэу зы махуи дэкIакъым журналистикэ Iуэху зезмыхуэу, абы щыгъуэщ «Университетская жизнь» газетым и редакциер нэхъыщхьэ хъуа студент Хьэфыцl3 Мухьэмэд щызэзгъэщIыхуари. Аращ сэ сыт щыгъуи си Iэщ1агъэм и пэщIэдзэм деж Мухьэмэд щытащ щыIыжьсIэр. Си щхьэгъуэз хъуну Марие теухуа тхыгъэ згъэхьэзырыну 1972 гъэм сызыгъэкIуауэ щытари аращ.

Журналистикэращ сэ сыкъызэхуигъэщIар, си гъащIэм и Iыхьэ нэхъыщхьэ дыдэри аращ. Ауэ «Советская молодежь» газетым зыкъомрэ сыщылэжьа мужащ республикэм и блэкIар, и тхыдэр, нэхъыщхьэращи, и щэнхабзэ хъуГуэфIыгъуэхэр джыным сыщыдиихэар. ЩIалэ ныбжьыщIэм къужьхэзэм, районхэм щIэх-щIэхыурэ сагъакIуэрт, нэхъыбэу сызытетхыхьри, зэрыгурыIуэгъуэщи, мэкъумэшыщIэхэрт. Абы щыгъуэ къызгурыIуащ тлъагъу псор ди нэгум зэрыщIэкI къудейм деж къызэрыщымыувыIэр, абихэм щIэбзэ гъэщIэгъуэн зэрэIэр. Къэбэрдей-Балъкъэрыр зэрыкъуленат щэхуэхэм саIууащ 2000 гъэхэм, абдежым щегъэжьауэ нобэр къыздэсым абыхэм саIыгъщ.

ЩIБАССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым и УнафэщIым и дэлэныкъуэгъуэ сылэжьащ илъэсихым щIигъкIэ.

Абы къыкIэлъыкIуащ мы дунейм сыкъыщIытехьа си Iуэху нэхъыщхьэр. Си гороскопымкIэ - тэрэзэмкIэ - сыщIэтхэн тхыгъэ, е ахэр къыздэгъэкIын хуейт. ТIури фызэхъуIуащ къызэольытэ.

- Уи сабийгъэр, щIалэгъуэр щыбгъэкIуа Налшык-рэ абы и нобэмрэ тхуэзгъапщэт, Виктор.

- Налшык си дежкIэ къалэ къызэрыгуэкIкъым. Сыкъызэрыщалъхуэм, сыкъызэрыщIыхьуам, си лъагъуныгъэр къызэрыщызгъэуэтэн мэыщI, махуэм махуэр кIэлъыкIуэку щэ гуэр къыскуэзгъэх хэщIапIэу. Си гъащIэр зэрыщыгту Налшыкщ, абы гукъеуэ щиIэкIэ, сэри срисымаджэу. «Неповторимый Нальчик» зыфIэтщауа тхылъым къегъэльагъуэ, абдеж щызэхуэхьэсащ псом хэлъым хэдмахыну ди къалэм щыдгъэплапIэхэр. Гум къыбгъэдэкIыу тха зэрыкъэуара кыщIэкIынщ Налшык техуа лэжьыгъэ нэхъыфIу ар къыщIалъытат. Абы иIэщ блэкIам сыхэзыльэсэжь щIыпIэхэр, псалъэм папщIэ, «Детский мир»-м, Правительствэм и Унэм я бжэIупэхэр, «Налшык» хъэщIэщыр щыслъагъуэкIэ, IупщIу нэм къыIуедэз оркестрыр зэрыт абы и балконитIыр, крепдешин бостей зыщыгъ си анэмэра абы и гъусэ си адэмрэ, абыхэм ябгъэдзэ лIыр (иужькIэ къызэрыслащамкIэ, ар КIуащ БетIапт). Щхьэмэ жыгхэм (каштанхэм) я къэгъэгъэзэ зэманщи, абыхэм я дахагъэмрэ макъамэм и шэрашэмрэ зэхощыпсыхь, кьалэ щыкIым уэкIыхьэу.. ЖьасIэну сызыхуейращи, зыгуэр нэсу фIыуэ плъагъумэ, ар зэи ужьыхынукъым, зэрызыхэщIэм зиуэузжьынкIэ мэхъу, ауэ гурыщIэр кьоно.

- Налшык хуиту, гур утIыпщауэ ущыпсэун щхьэкIэ сыт узыхуэныкъуэу къэплытыгъэ?

- Гупсэхугъуэ, мамырыгъэ, пщэдейрей махуэм фIыкIэ дыпэзыгъапIэ гуэр. Сыт зэманми мыхъумыщIагъэ щыIащ, ауэ пасэм зи гугъу сщIахэр зызымыхъуэжт, щэсыпIэ щущIихь зэчын защIэт. Зэхъуэжыныгъэ лъэхъэнэм кьытхуэдэкIуа властым зыкIи сыкуэзарэзыкъым сэ. Лъэпкъ зэхащIыкIыр партэ Iуэхууи, коммунист Iуэхууи щыт хъунукъым, ар, Экзэцорни и псалъэкIэ жьпIэмэ, цIыхум хуэпщI пщIэрэ. Араущ цIыхьфэм я зэпуэгъэшхэм и щэсыпIэр. ПщIэр тфIэкIуэдри, цIыхухэр тIэщIэкIащ, гъэсэныгъэр Iэщ1ыб тщIыри - щалэгъуалэр хьэрэхуэкIэ дыхьэжащ. Ди жагъуэ зэрэхъунщи, къыкIуэтыжьпIэ щыIэкъым.

- Къэбэрдей-Балъкъэрым и щIыуэпсыр фIы дыдэу бощIэ, и щIыпIэ дахэхэм ущыгъуазэщ. Ди цIыхухэм зэщыдпльхьыну сытхэр яхуэфIэгъэльэгъуэнт?

- ДэнэкIи гъаз, тепльыджэ защIэщ. Сигу кьеуэр цIыхухэм я щIыпIэр зэрамыцIыхурщ, я тхыдэм зэрыщымыгуаззэрщ, я къуленгъэм зэрымыгушхуэрщ. Iуащхьэмахуэ лъапэ, Гуэл щхьэуантIэхэр, Шэджэм псыкъельэхэр - ахуэ ящIэр, уэххэм, бгъуэнщIагъэм, нэгъуэщI гъэщIэгъуэнхэм хащIыкIащ. Абы щыгъуэ къызгурыIуащ тлъагъу псор ди нэгум зэрыщIэкI къудейм деж къызэрыщымыувыIэр, абихэм щIэбзэ гъэщIэгъуэн зэрэIэр. Къэбэрдей-Балъкъэрыр зэрыкъуленат щэхуэхэм саIууащ 2000 гъэхэм, абдежым щегъэжьауэ нобэр къыздэсым абыхэм саIыгъщ.

- ДэнэкIи гъаз, тепльыджэ защIэщ. Сигу кьеуэр цIыхухэм я щIыпIэр зэрамыцIыхурщ, я тхыдэм зэрыщымыгуаззэрщ, я къуленгъэм зэрымыгушхуэрщ. ЩIыуэпс ІэщIагъэщ ЖаIэ я языныкъуэхэм, арами содэ, къэдгъэхуэтэ. Мэтр 78-рэ си куэдрэ щIыпIэ, и лъабжьэм уехмэ, зауэфаззэу Iэщ1ыбIаIуэу узрихьэлIэ щIыпIэхэр щIыуэпсым и Iэужьмэ, тепльыджащ, ауэ абы цIыхуIэ емыIусэуи си фIэщ хъурщ. Хэт гу лъэ1ыгъ, зыфIэгъэщIэгъуэнар а Iуэхур; инджжыпы1ыбзэкIэ къыдэкI «Таймс»-рщ, полякорщ. Дыдейхэр-щ? Зманрэ жэрдэмрэ яхуримыкъуэрэ?

Щымыла куэд къэдгуупсыу жаIэ. Кимериийскэ гъущI пыIэ къэдгъуэтакэри пцы шыпсэ?! Кърымым къикIыу Европэм «Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэу лъэпкъхэм зэратеттыхьыным, ахэр зэрыпагэ цIыхухэр дунейпсо тхыдэм зэрыхиэхэм папщIэ- жиIэу Художественнэ зэхэмкIэ европей академием къыскхуигъэфэща дамыгъэр къахьэзгъэщхьхуI, къызыпэкIуар гугъу дызыдехьа, ауэ гузэгъэгъэу ин къызэзыта лэжьыгъэхэращи. Ауэ згъэнэхъыпIэпIэр жьлагъуэ дамыгъэхэрщ. Зы къэрал гулъытэ пэхъунукъым цIыхум къыпхуищI пщIэм, ар минкIэ нэхь лъагэщ.

- УткажIуэщ, ужурналистщ, тхылъ къыдэгъэкIыным ухуолажьэ. А Iэнатlэхэм я Iуэхукlэ сытым ущыгугъ1ыкlрэ, сытым уригумэщI1рэ?

- Журналистикэр хъыбарегъащIэ къыдэкIэ зэфIэкI зэрыхъуар си гуапэкъым. 1970 - 1980 гъэхэм жьпIэ мыхъуныр куэдт, ауэ цIыхуу зэхэщIыкIыр лъагэт. Сыт хуэдэ газетри къызэгуэхи, цIыху иткым, я цIэ къыщIалъэ къудей мыхъумэ. «Причастные к стране чудес» зыфIэтщауа тхылъым ихуагъ очерк хуэд, абыхэм хуэдизу си псэм газетхэми къыщилъыхьуэр.

Журналистикэр «сыкIуагъ, слъэгъуагъ, стхыжащ» жьхуэпIэракъым, ар уи Iуэху епIыкIэр цIыхухэм я деж нэзэрыпхьэс, зыгуэрым уэзэрыхэлIыфIыкIэ Iэмал гъэщIэджащ, къэгъэсэбэлън хуей къудейуэ ара щхьэ. Хъыбар егъэщIэн фIэжкIэ Iуэху имакIэмэ, журналистым и лэжьыгъэр Интернетым Iэщ1ихьнущ.

IуэхуэкIи я нэхъ хьэлъэр абыхэм зыри зэрыхуэмейращ. Тхылъхэм яIэ щIэупщIэм ижьырей илъэсипщIым хуэдипщIкIэ зэрыкIэрыхуар гум ёошыкъыпIи. Иджы ди Урысейм и тхылъ тедзапIэхэм я зэхуэсу Налшык щекIуэкIам щыжаIа бжьыгъэхэри гур хэзыгъэщIы: дунейм кьытехьэ тхылъхэм экземпляр мелуани 150-рэ кIэрыхуащ.

ЦIыхуэгъэ щэнхабзэм пэжьжьэщ, ауэ езы щэнхабзэр цIыхубзэм пэIэщIэ хуэхъункIэ Iэмал иIэжьым. Мис ар къыдгурыIуапхэщ, щэнхабзэмрэ лъэпкъ зэхэщIыкIымрэ бгъунлъэмэ, ди цIыхухэм я закъуэжьым, атIэ я къэралыр тфIэкIуэдынущ. Абы егъэлеяныгъэ лъэпкъ хэслъхьэрщым.

«Черкесы - воины и мастера» лэжьыгъэ телъыджэм ди деж зыри щыхуэмеIуэ къыщIэкIащ. Спонсор къыткъуэхъун дыщрихьэлIакъым ди хэкум, ар къыщыдгъуэтар Москвэщ, дызэрызэгурыIуам арэзы- дыдэ дыкъэшIуи сэуужьынукъым. Ар гуауэкъэтIэ, адыгэхэм, щэрджэсхэм апхуэдэ хэкуупсэ гуэр къэзэрыхэмыкIар. Щэрджэсхэм я материальнэ щэнхабзэр щыIэзэухъэса я апэ лэжьыгъэр бжьыхьэм дунейм къытехьэнущи, фльагъунущ тхылъым и кууагъыр, фымыгъэщIагъэуу къыззэрымынэуми щэч къытетхъэрхьым. Апхуэдэщ «Кабарда - гордость Кавказа, вольности щит» зыфIэтщауа, томищ хуэ лэжьыгъэр.

- Къулингъэ псалъэр щIыкуэ къэс къыззэрыгурыIуэр ешым абы щIыпхьэ мыхьэнэм ельытауэщ. Уи дежкIэ ар сыт, Виктор?

- Ар, си тхылъхэрщ. Ахъшэ къытхохьэр, ауэ абыхэм ди деж зыщIэлэжьэркъым, къыкIэпыкIуэ проектым хыдолъхьэ, сабий кьалъхуагъэщIэм хуэдэу дызэжьэ ди Iэдакъэщ1экIэм «псэ кьаIудогакIэ». Ахъшэр кIуэдыжьыну хьэпшыпщI, Пэжщ, унэ дахэхэр уиIэну Iейкъым, хамэ къэралым щыпсэуну уи нэгу зебгъэужьынри фIыщ. Ауэ си дежкIэ гъэщIэгъуэнкъым дунейр зэзгъэлъагъуну. Мы хэку цIыкIум си нэгу цыщIэкIыр куэдщ си дежкIэ: здэщи, къэсхутэн, згъэщIэгъуэн си гъащIэкIэ сыухынукъым Къэбэрдей-Балъкъэрыр, Кавказыр. Нэхъыщхьэр щIэ гуэр къасщIу, спъагъуу щIаджькIакIуэхэм деж нэсхьэсыфыныщ.

Тхылъхэм мылъкушхуэ кьытхуахьыркъым дз, куэдрэ къэхуэ хэтлъхьам хуэдизу къыщIыхэдмыхыж. Ауэ ар мылъкурщ. Псэм псэхугъуэу иригъэгъэтымрэ гъуэмылэ зэрыхуэхъумрэ я гугъу пщIымэ, ар куэдкIэ нэхъ лъапIэщ, дэтхэнэ зы лэжьыгъэми ар мыкIуэду къыпхъорокIыжь. «Кавказ», «Народы Кавказа», «История Кавказа» серизхэр лъапIэщ, зэгуэр си псэ Iыхьэ и гъусэу ди цIыхубзм я деж нэсыну защIэщ. Ар сэ си фIэщ мэхъу.

Мы зыри кьыхэзгъэщIыну сыкъуейт. ЗыгъэгъэтхэмыщIкIафэу, хьэмэрэ зыгуэркIэ зыгуэрым си щхьэр хуэзгъэлъхьэшэу аракъым, ауэ тхылъ кьыдэгъэкIыным дызэрыгэрыт илъэс 20-м кьэрал Iуэхущ1апIэ кьыбгъэдэкIыу зы сом тлъэгъуакъым, уней Iэнатlэхэм тхухахар кьэдбжьэжати, хуэгъэфэщащэ мин 210-рэ хуэдизу хьууэ аркъудейщ.

- Дауэ, Виктор, зэрызыбгъэпсэхуэр?

- Зыуи. Ди гупыр зэрыхъур цIыхуих къудейщ, тхылъу илъэсым 160 - 180-рэ, дыдейуэ зы-тIущ щыгъужу къыдыдогъэкI. Ар лэжьыгъэшхэущ, уи кьарри зэмани уемыблэжу узыпэрытын хуей Iуэхущ. Сэри язныкьуэхэм и деж сызыейщ зызгъэпсэхуну, ауэ сщIэну си мурадхэм, си гум щызгъафIэжьмэ псэхугъэ кьызэтырыкъым. Ауэ ар, ищхьэкIи зэрыжьсIащи, гугъуехь гуапэщ, узыгъэгъуфIэщ, узыгъэинщ. Куэзыр уджэгъу, уефэ-уешхэу ущыдгъэсыжьынкъым. Ауэ ар, зэманкIэ си сызыдэжр, атIэ си щхьэм щхьэкIэ зыгуэр щысщIэрщ, си псэр зыгъэзушэ Iуэху кьыщыдгъэжьэрщ.

Си узынщагъэр фIы дыдзу схужьыIэнукъым, си гур операгъэ ящIащ. Ари щIыуэпсым и щэху сщIэн хэмей гуэрым щыгъуазэ, абдежым зэрыгъэзэжащ. Ауэ аракъым Iуэхур, атIэ си лэжьыгъэр зэрысфIэфIырщ, кьыдэкI ди тхылъхэм гуфIэгъуэ ин кьыззэрызатырщ, кьэсхуэ щэхуэхэм кьапкърыкI хуабагъэрщ.

- Уи дежкIэ унагъуэмрэ лэжьыгъэмрэ дэрэ ябэ итыщ?

- Пэжьыгъэ-унагъуэ, жиIэу зэкIэлъысхьынт. ЗэрыфIщIэщи, си Iуэхур кьыздеIыгъ си щхьэгъусэм, зэгъусэу дотхэ. Ди сызэрыIуам тызоплъхьэ. Ауэ зэрахуэж. Си лъагъуэм языкъэри ирикIуакъым. Ди къуэр зэрыхьэт Iуэху зэхуэмыдэхэм хэтщ, диГэлIейтейркъым, гуныкьуэгъуэ лъэпкъ кьыдитыркъым. Зыльэкъэращи, турист зкьрычэт Iуэхум хэтщ, и щхьэ и унафэ ещIыжьмэ. МащIэ сэрэ ди Iуэхуэ кьыздамыIыгъ щхьэкIэ, зыр зыми зэрапн дыхуэзхьуркъым, лъэныкъуэкIэ укъепIлъмэ, дызэдзэмыIыжьмэ, ди Iуэхуэ зэрыщIэ ди мащIэкъым. Сэ, фи творчествэм дихьэх ныбжьэгъур, узынщагъэ бдзэ фиIэну, фи гум ильэ псори зыIэрыгъэхьэну сыньхьэхъуэхуну аращ.

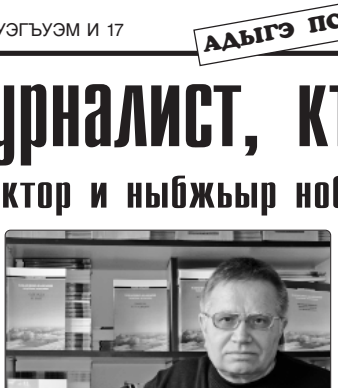

я доктор.

КЪЭБЭРДЕЙ-БАЛЪКЪЭРМИ нэгъуэщI щIыналъэхэмэ Котляров Викторрэ абы и щхьэгъусэ Мариерэ я къыщалъхуа щIыпIэ дахэхэм, этнологием теухуа я Iэдакъэщ1экIэмкIэ. Тхылъ тхыным, къыдэгъэкIыным ахэр илъэс 20 хьуауэ толажьэ. Я ящэ тхылъэр 1992 гъэм щыIа Революцэм и щIэр зезыхъэ Республикэ полиграфкомбинатым хьихэ «Эль-Фа» тхылъ тедзапIэм къыщыдагъэкIауэ щытащ. ИтъэсибгъэкI кьрыубыдэу тхылъ 300-м щIигъу ящIат, абыхэм ящыщу «Кавказ литературэтхыдэ Олимп» (КЛИО) серием хьихьэхэр 50-м щIегъу.

(Iэжьыгъэ 50-м щIигъу здэтхащ Котляров эзэхъэгъуэсэхэм. Абыхэм ящыщ, псалъэм папщIэ, усакIуэхэу Щоджэнщыкlу Алий, Мечиев Кязим, щIэныгъэлI Гъэстэн Владимир, сурэтыщI Кlыщ Мухьэдин, нэгъуэщIхэми я тхуауа тхылъхэр. «Родной ландшафт» серием хьихэ буклет 11-р. «Кабардино-Балкария: природная жемчужина» серием щыщ сурэт альбомхэр, нэгъуэщI куэдм.

Абыхэм я зэфIэкIым, я дэжьыгъэм пэджж тхыгъэхэр мымащIэу щыIэщ, зэщхьэгъуэсхэм щэнхабзэм хуащIа хэпльхьэныгъэм куэдым гу лъатащ. Апхуэдэ тхыгъэхэм кIэщIу кьыхэтхащ мы къыкIэтыкIуэнухэр.

Щэнхабзэ фIыгъуэхэм я хъумакIуэ

Виктор! Марие! Фи гум фIы илъу фызэлэжь тхылъхэр Кавказым щыпсэу лъпкъхэр зэкъуэтыным, республикэм зэгурыIуэ илъыным я гъабжьэу си щхьэкIэ я кьысщохьу. Араущ дэтхэнэ зыри зыхуущIэкъун хуейр, Iуэхугъуэ зэхуэмыдэхэм кьыхэкIыу ар иджьынсту нэхъ дыдыгъэпIейтей, зы-хэтщIэ хъуащ.

Зыр зым кIэтыкIуэу дунеим кьытехьэ фи тхылъхэм кьагъэтагъуэ фызэрызэрыжьакIуэщхъуэр, абыхъэм ящыщ дзэтхэнэ зыми фи псэм щыщ Iыхьэ зэрыхэфIыхьэр. Мис а Iуэху бгъэдыхьэкIэм фыкьытемыкIыу иджыри къэдрэ фыIэжьхэну си гуапэщ.

ГЪУТ Iэдэм,
филологие щIэныгъэхэм я доктор.

* * *

...щЭНХАБЗЭР нэгум кьыщIэгъэхьэгъуейщ абы хэтъхьэныгъэщхъэ зэуэзыщIа хэм, и щыгтыкIэ тельыджэхэм, и щыгтыкIэ тельыджэхэр зыубзыхуахэм япэщIыкъуэу. Апхуэдэ дыдэуи кьалэн ин ягъэзащIэ нэгъуэщIхэм кьагъэщIар хъумэныр зи пщэрыпIуу къэзыпытэхэм. Котляровхэ Мариерэ щэнхабзэ фIыгъуэхэм я хъумакIуэ емызэшыжщ. Пэжыгъэмрэ зэныбжьыгъугъэмрэ, щIэныгъэм, гъуэзджэм, щэнхабзэм хуэлажьэхэмрэ абыхэм я Iэдакъэщ1экIхэмрэ хъумэныр, а псом хуэсакьыныр щхьэкIэ я гъащIэ Iуэху щIэщ. Абыхэм яхуэзэфIокI «мыбдеж, иджыпсту» щыпсэун, апхуэдэуи илъэсищ1 бжьыгъэкIэ, уеблэмэ д1ыщIыгъуэкIэ зэIэбэкIыжу, абы щыгъуэ щыIа гъащIэм «кьыдэгъэгурыкIуэфын». Гупсысэ сэ лъагэхэмрэ кьыззэрыгуэкI Iуэхуэмрэ тетыдджэу щызэщIожьыгъэ абыхэм я дунеим. Тхылъхэм зи гугъу щащI Iуэхуэхэр ящымыгъупщIу ящIэныгъэ, принэщхьеныгъэ, принудительнэ я кьыхуеджэныгъэ нэхъыщхьэр. Зэщхьэгъэсэхэм здатха тхылъхэр мыхъумыщIагъэм гущыкI хуозыгъэщIу, лъагъуныгъэмрэ зэгурыIуэныгъэмрэ укъыхуезыджэщ.

СМИРНОВЭ Наталье,
филологие щIэныгъэхэм я доктор.

* * *

...СЫТ лъэпкъхэр зэгъуэнэгъу зыщIыр, абыхэм я кум пщIы, ауэ зыщIы зэхущIыкIэ дэлъыным и лъабжьэр? Псом нэхърэ нэхъыщхьэр, сэ кьызэрыщIыхьмкIэ, зым и щэнхабзэм адрейр щыгъуэзэныр. Щэнхабзэм и бзэрщ зэгурыIуэныгъэм хуэузыщIэр. Аращ Котляровхэ Мариерэ Викторрэ зытелажьэр. Зи Iэщ1агъэм фIыуэ хэзыщIыкI цIыхухэм я Iэдакъэщ1экIэм ди щэнхабзэр кьагъэбгъэщ.

Котляров зэщхьэгъусэхэр си нэIуасэщ зэрыстудент гъландэрэ. Марие нэIуасэ щыслухэуэам щегъэжьауэ цIыху пэжщ, цIыху кьабзэщ, Виктор усыгъэр фIыуэ ильагъуу, гъащIэм и щыхьэнэр кьынIыхьуэу щытащ. ИтъэсхэрэкIуэурэ, ахэр литературэм хуэзыжь цIыху хъуахэщ, тхылъ куэдм дунеим кьытрагъэхьащ. Гуапэщ я щIалэгъуэм яхэтъа хьэл-щэн дахэр нобэми абы къэзыгъэщIагъэуэ ящIыкIэр.

Мариерэ Викторрэ - тхыдэджмрэ литературымрэ - зым и зэфIэкIым адрейм дыщIигъужу апхуэдэщ. Я щIэныкIыну гъэзэгъэщ, щыныгъэм хуаIэ я лъагъуныгъэр абыхэм сэбэп кьахуохьу гъащIэшхэм кьызыпэщIыхь тхылъхэр яткIынмкIэ.

БИТТИРОВЭ Тамарэ,
филологие щIэныгъэхэм я доктор.

* * *

КОТЛЯРОВХЭ Мариерэ Викторрэ я Iуэхуэ1апIэм кьыщыдэкI тхылъхэр пIы гъэну гуэхъэуэ, щIэбджьыкIыну гугъэзагъэщ, зыхуеI хуэзэу зэрытрадзам уи гукъыдэжьыр къеIэт. Ахэр адыгэ, балъкъэр лъэпкъхэм я щIыныгъэм, щэнхабзэм, гъуэзджэм хэлъхьэныгъэшхэу хуэзыщIа цIыхухэм зэратеухуам егъэлеяуэ ущогуфыкI. Тхыдэджхэмрэ этнографхэмрэ ди хэкуэгъуэм я щхьэм кьрикIуар кьызыфIэIуэху дэтхэнэми я дежкIэ ахэр хъуГуэфIыгъуэ инщ.

Иджыпсту редакцием и лэжьакIуэхэм зэхуэдэу «Эмиграция», «Чужбина», «Семейные реликвии», «Священная война», «Дорогие имена» тхылъхэм нэхуэ ну тхыгъэхэмрэ суратхэмрэ. Мыбдыхэм хуэдэ Урысейм и гъунэгъу къералхэм-ми дунеим кьыщытехьа-кьым.

ЩIэныгъэ лэжьыгъэхэр щызэхуэхьэса, тхыдэм, литературэм, бзэщIэныгъэм, экономикэм, медицинэм теухуа монографиехэр, Хэку зауэщхуэм и ветеранэхэм я гукъэкIыжхэр зэрыт, роман, повесть, усыгъэ тхылъыщ щ1ыгъэхэр кьыщыдэкIащ Мариерэ Викторрэ я тхылъ тедзапIэм. Ярэби, псори мы зэрыжаIэм хуэдэ дыдэу фIыуэ пIэр? - жьыIэнри щIэджьыкIакIуэхэм кьаухъунщ. Пэжщ, ныкъуэныгъэ гуэрхэри щыIэщ, ауэ ахэр мащIэ дыдэщ икIи нобэ жьыгIэну и зэманкъым. Щ1ы зыхэмыгъэр зыщ: Котляров зэщхьэгъусэхэр хьэрычэтыщIэу жьпIэ хъунуми, кьышцпкIыу кьуелейкъым, машинэ пIэпIэхэм искъым, уняшхуэ яIэу щыпсэукъым, банкхэм ахъшэ хъуIэ щахьумэуи си фIэщ хъуркъым. Я ныбжьэгъу пэжыр цIыхум и хъугъуэфIыгъуэ пэжыр нн дыдэ тхылъраращ, абы Мариерэ Викторрэ хуолажьэ хьэлэну.

КУЗЬМИН Валентин,
тхакIуэ.

Зыгъэхьэзырар
БЛИЙ Даянэщ.

Зэрыхуейм хуэдэу

● Футбол

Балэ Рустам (№25) хьэщIэхэр егъэпIейтей.

«Спартак-Налшыкыр» йобгъэрыкIуэ.

«Спартак-Налшык» (Налшык) – «Химки» (Мэскуу область) - 1:0 (0:0). Налшык. «Спартак» стадион. Жэпуэгъуэм и 15-м. Щыху 1300-рэ епльащ.

Судьяхэр: Казьменкэ, Березнев (тIурИ Дон Iус Ростов щыщщ), Фролкин (Краснодар).

«Спартак-Налшык»: Коченков, Багаев, Овсиенкэ, Чернышов, Засеев, Замалиев, Балэ (Коронов, 46, Абазэ, 89), Татарчук, Сирадзе (ГъуэщокIуэ, 70), Щоджэн, Дорожкин.

«Химки»: Гаврилов, Кузнецов Андрей, Померкэ, Даниловский, Соболев (Комков, 62), Хатаженков, Мамаев, Гвазавэ, Ромащенкэ (Воронкин, 60), Кузнецов Евгений (Александрэ, 86), Кузьмичев (Калимуллин, 68).

Топыр дигъэкIащ: Сирадзе, 54 (1:0).

Дагъуэ хуащIащ Овсиенкэ, Даниловскэм, ГъуэщокIуэм.

Джэгум кьыхахуащ Овсиенкэ.

«Спартак-Налшыкыр» джэгукIэфIым техьащ. Абы и щыхьэтщ нужырей зэлуIщIблым кьыхэзрыщыхьамыгъэщIэфар икIи а лъэхъэнэм кьриубыдэу зэ фIэкIа и гъуэр кьыхэзрыхамыгъэщIар. КърикIуэри нэрылъагъущ - ящэ дивизионым и пашэхэм ящыщ зы хьуащ.

Ди щIалэхэр нэхъ хуэмыхуэхэм щIагъуэу зэрадэмыджэгур мы гъэм мыхьэмыгIэу ягъэлъэгъуащ. Сыт и уасэ, кьапщтэмэ, ящэ дивизионым кьыхьихьагъащIэ «Петротрест»-м Налшык щыIэу 0:2-уэ кьыхэзрыхьгъэщIар. Абы дерс гъэрхэр кьыхахауэ фэ тетщ. Апхуэдэу кьытщигъэхьуащ блыщхь кIуам «Химки»-м дригъэкIуэкIа зэIущIэм.

Футболист цIэрыIуэ Тетрадзе Омари зи тренер нэхъыщхьэ хьэщIэхэр турнир таблицэм и нужь дыдэ увыпIэм кьыщыхутащ. Абы къикIын папщIэ яльэкI къагъанэркъым икIи я дэтхэнэ джэгуегъуэри иужьрей дыдэм хуэдэщ. Араш нобэрей «Химки»-р щIэшынагъуэр икIи утеплъэкькI щIэмыхьунур.

ХьэщIэхэм яхэту кьыттпэщIэтащ нэхьапэм Налшык щыджэгуаехэу Гвазавэ Левани, Хатаженков Владислав, Кузьмичёв Владимир, Калимуллин Рустем, Комков Михаил сымэ. Ахэр яхьуэжьыну хьэзырт мы гъэм и гъатхэм ди гъуащхьэтету щыта Будаков Александррэ гъуащхьэхьумэ Филатов Валентинрэ. Абыхэм кьищынэмыщIауэ, Тетрадзе и дэIэпыкьуэгъут «Спартак-Налшыкым» илъэс куэдкIэ щыджэгуа икIи и тренерхэм ящыщ зыуэ щыта Трубицын Сергей. Дауи, а псомэ фIы дыдэу ящIэрт налшыджэхэм я тIасхъэ псори икIи хэм я команд кьыхэхахэм ираджа Джудович Миодраг (Черногорие), Захирович Аднан (Боснирэ Герцеговинэрэ), Чеботару Евгений (Молдовэ), Болэ Руслан (Урысей Федерацэм и ныбжьыщIэ гуп) сымэ зэрахэмыгтыр. А псом ищIыужкIэ, плIэнейрэ дагъуэ кьыхэзрыхуащIам кьыхэкIыу, мы зэIущIэр блигъэкIын хуейт Рухайа Гуджэ.

Апхуэдэу щыт пэтми, «Спартак-Налшыкыр» гуп зэкъуэту утыку кьихьащ. Зэрихабзэу, абы япэ щыкIэ и гъуэр кьригъэбыдэкIащ, итIанэ ебгъэрыкIуэныгъэ лъэщхэр кьыхэзрихьэпэщу хуежьащ. АрщхьэкIэ абыхэм я хьер щIлъэгъуар джэгум и етIуанэ Iыхьэщ.

Загъэпсэхуу кьихьэжа нужькIэ налшыкдэхэм я ебгъэрыкIуэныгъэхэр нэхъри щIагъэхуэбжащ. ХьэщIэхэм ахэр яхуэзтекIуэн щыуэ щыIэ 54-нэ дакьикъэм Сирадзе Давид бжыгъэр кьыхэзIуихащ. Ар жыжьэу щыту топым Iэ5эу икIи лъэщу еуащ. ХьэщIэхэм я гъуащхьэтетым абы зыри хуещIакъым.

Иджыри зэман куэд кьэнэжа пэтми, бжыгъэр зэхуэдэ зэращIыжыфын кьаеу хьэщIэхэм ябгъэдэлъэткъым. Налшыкдэхэмэ я гъуэм темыплъэкъукIмэ нэхъ кьащтэрт икIи я кьаеу кьыхэзрихькIэ щIебгъэрыкIуэн щхьэусыгъуэ яIэтэкъым. Арати, текIуэныгъэр кьаехуэзыхь бжыгъэр мыпIащIэурэ яхьумащ. Пэжщ, джэгум и иужь дыдэ дакьикъэм ар ягъэбгъэфынут. АрщхьэкIэ, абы и пIэкIэ, я гъуащхьэхьумэ Овсиенкэ, зэкIэлъхьэужьу тIэунейрэ судьям дагъуэ кьыхэкуащIри, зэIущIэм кьыхихуащ.

Джэгуегъуэ блэкIам щытекIуащ ди хьэрхуэрэгъу нэхъыщхьэхэрр. Абы кьэокI бэнэныгъэр нэхъри зэрызэщIэпIэр икIи зы очкои адэкIэ бгъэкIуэд зэрымыхьунур.

Иджы фыщыдогъэгъуазэ адрей командэхэр ижьыу зэрызэдэджэгуам кьарикIуа бжыгъэхэм: **«Урал»** (Екатеринбург) - **«Нефтехимик»** (Нижнекамск) – 3:0, **«Металлург-Кузбасс»** (Новокузнецк) - **«Уфа»** (Уфа) - **0:1**, **«СКА-Энергия»** (Хабаровск) - **«Балтика»** (Калининград) - **1:0**, **«Торпедо»** (Мэскуу) - **«Сибирь»** (Новосибирск) - **1:1**, «Волгарь» (Астрахань) - **«Томь»** (Томск) - 0:1, **«Салют»** (Белгород) - **«Ротор»** (Волгоград) - 1:0, **«Петротрест»** (Санкт-Петербург) - **«Шинник»** (Ярославль) - 3:1.

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

Урысей Федерацэм футболымкIэ и ящэ дивизионым 2012-2013 гъэхэм зэхьэзэхуэр зэрящIекIуэкIыр

	Командэхэр	Дж.	Кь.	З.	ФI.	Т.	О.
1.	«Томь»	15	10	3	2	30-18	33
2.	«Урал»	15	9	4	2	33-10	31
3.	«СКА-Энергия»	15	8	5	2	19-10	29
4.	«Спартак-Налшык»	15	8	3	4	14-12	27
5.	«Уфа»	15	7	2	6	16-17	23
6.	«Балтика»	15	6	5	4	16-15	23
7.	«Ротор»	15	6	4	5	11-12	22
8.	«Нефтехимик»	15	6	4	5	21-19	22
9.	«Сибирь»	15	6	4	5	18-17	22
10.	«Енисей»	15	5	5	5	15-15	20
11.	«Петротрест»	15	5	3	7	16-20	18
12.	«Волгарь»	15	3	7	5	11-16	16
13.	«Торпедо»	15	3	7	5	10-16	16
14.	«Салют»	15	3	5	7	11-16	14
15.	«Шинник»	15	3	4	8	10-18	13
16.	«Металлург-Кузбасс»	15	3	3	10	8-16	12
17.	«Химки»	15	1	4	10	9-20	7

ТекIуэныгъэр кьытхуэзыхьа топ закьуэр дэзыгъэкIа Сирадзе Давид.

Джэгукlэ дахэ.

ЗэIущIэ нэужьым

ТЕТРАДЗЕ Омари, *«Химки»-м и тренер нэхъыщхьэ:*

КIэух бжыгъэр гум къонэ

- Мы зэIущIэр лъэныкъуитIми зэхуэдэу едгъэкIуэкIауэ къызэрыкIыжащ. Пэжщ, налшыкдэсхэм тепщэныгъэр мащIэу нэхъыбэрэ яIыгъащ. ЖысIэфынукъым абыхэм топ дагъэкIыну Iэмал куэд еттауэ, ауэ ди гъуащхьэхьумэхэм я щыуагъэ закъуэр кьагъэсэбэлыфащ. Сыти жыIи, кIэух бжыгъэр гум къонэри, адрейхэр ящоГъупщэж. «Спартак-Налшыкым» и текIуэныгъэмкIэ сохъуэхъу.

ШЫПШ Тимур, *«Спартак-Налшыкым» и тренер нэхъыщхьэ:*

ТлъэкI къэдгъэнакъым

- ТекIуэныгъэм хуабжьу дыщогуфIыкI икIи кьыдэжщIа псоми абыкIэ дохьэхъу. Дэ Iэмал нэхъыбэ диIащ икIи текIуэныгъэм нэхъ дыдэ зэрыгъэнэгъуащ. Зыми тлъэкI кьэдгъэнакъым икIи щIалэхэм я кьаеу псори джэгум халъхьащ. Иджы гукъыдэж хьарзынэ диIэу -Балтика-м зыхуэдгъэхьэзырынущ.

- Хьарзынэу джэгуа Сирадзе сыт щIэпхъуэжар?

- Ар езыр кьыдэлъэIуащ. Абы и пIэкIэ джэгупIэ губгъуэм идгъэхьащ кьызэрыгъэхьхьэжрэ махунтI фIэкIа мыхьуа Гъэущокъуэ Арсен.

- Нобэ зэIущIэм кьыхахуа Овсиенкэ кьыкIэлъыкIыу джэгугъуэм зэрыхэмытыр Iенуэ зыхэфIщIэну?

- Дауи, дэ дыщIэщIэнум ирихьэлIэу Джудович, Захирович, Чеботару, Болэр, Руслан сымэ кьызэрытхьэжьынур.

ЬЭТАУИслъам.

Адыгэ щэнхабзэм, бзэщIэныгъэм, литературэм хэлъхьэныгъэшхуэ хуэзыщIа, гъащIэм лъэужьыфI кьыхэзына цIыху телъыджэ Къардэн Бубэ кьызэралъхурэ нобэ илъэс 95-рэ ирокъу. Мы махуэм и щIыхькIэ Мэлбахьуэ Тимбэрэ и щIэзыжьэ Лъэпкъ библиотекэм щыдогъэлъапIэ Къардэным и Iэдакъэщ Iэкъ Iхэр.

Къардэн Бубэ и сэлэт гъуэгуанэр

● Фэеплъ

ТХЫЛЪХЭР щыуэ дгуэшащ. Ягъ Iыхьэм хэдгъэхьащ и художественнэ тхыгъэхэр. Апхуэдэщ и рассказхэмрэ повестхэмрэ щызэхъуэсса «Гуимыхужьхэр», «КIыхьщ зауэ гъуэгур», «Сэлэтым и гъуэгуанэ», «Бжьахъуэ», «ЗэхэгъэкIыпIэ», «Обыкновенное задание», «Комбат» тхылъхэр. Бубэ и художественнэ тхыгъэхэр зауэм ипсычэ лIыгъэмрэ хахуагъэмрэ кьагъэщIауэ зыгъэгъуэтыжащ. И рассказхэми повестхэми тегъэщIапIэ яхуищIыр зауэлI кьаеэнхэр зыгъэзащIэу зи Хэкур нэмыцэ фашистхэм ящызыхъума сэлэтхэм, сержантхэм, офицерхэм эрахьа лIыгъэ гъунапкъэншхээрщ. Абы и тхыгъэхэм щынэрылъагъущ лъэпкъ куэдым кьахэкIа зауэлIхэр псэемыблэжу хахуэу, зэхуэхьэлэлу, ныбжьэгъуГэкIэ зэхуэпэжу зауэ хьэлъэм зэрыхэтар.

Гъэлъэгъуэныгъэм и етIуанэ Iыхьэм хэтлъхьащ Къардэным адыгэбзэм хуищIа хэлъхьэныгъэр нагуэ зыщIа лэжьигъэхэр: «Кабардино-русский фразеологический словарь», «Фразеология кабардинского языка», «Семантико-стилистические функции устойчивых выражений в прозе А. Кешокова»», «Кабардино-русский словарь», «Русско-кабардинский словарь» тхылъхэр. Мы иужьрей псалъэалъитIыр зы гуп хъууэ ягъэхьэзырами, филологие щIэныгъэхэм я доктор, профессор, тхакIуэ гъуэгуанэ Къардэн Бубэ и гуащIэ ин хэлъщ 50 гъэхэм ахэр Москва къыщыдэкIауэ зэрыщытам. Адыгэбзэр иджырей бзэщIэныгъэм и хабзэм тету джынымкIэ, адыгэ литературэбзэм зегъэужьынымкIэ, зиуэзэщIынымкIэ сэбэпышхуэ зыпылъ Iуэхугъуэ куэд зэфIигъэкIащ Къардэным. Абыхэм фIыуэ щыгъуазэщ ди лъэпкъ литературэм, бзэм, щэнхабзэм пэгъунэгъу дэтхэнэри. Зэман дэкIыку нэхъри дыхуей мэхъу щIэныгъэлIым и Iэдакъэщ Iэкъ Iхэм. Абы щыхьэт тохъуэ «Къабардей-урыс фразеологие», «Урыс-адыгэ псалъалъэ» лэжьыгъэхэр ди щIэджыкIакIуэхэм щIэх-щIэхыурэ кьызэращтэри. Ахэр щIэрыщIэу кьыдагъэкIыжамэ, школым щIэсхэм я дежь щегъэжьауэ едкапIэ зэхуэмыдэхэм щеджэ студентхэм, егъэджакIуэхэм, щIэныгъэлIхэм яхуэщхьэпэныгъ.

Ещанэ Iыхьэр зытедухуар тхакIуэм адыгэбзэкIэ зэридзэкIа тхыгъэхэрщ: Лермонтов Михаил и «Ди зэманым и лIыхъужь», Шолохов Михаил и «ЩIыщIэ къэIэта» романхэр, нэгъуэщIхэри.

Къардэн Бубэ и цIэр щIэблэм ящымыгъупщэн папщIэ, кьыщIэна и лэжьыгъэхэм гулъытэ нэхъыбэ яхуэтщIыну ди кьалэнщ. Абы хуэфащэт и тхыгъэ нэхъыбIхэр щызэхуэхьэса тхылъ кьыдагъэкIыжыну.

БЕЗЫР Ленэ,
лъэпкъ библиотекэм и лъахэхэтэ къудамэм и лэжьакIуэ.

● Дунейм и телъыджищэ

Эмпайр-Стейт-Билдинг унэ лъагэр Нью-Йорк зыгъэдахэхэм ящыщщ.

Абы и тхыдэм гъэщIэгъуэн гуэрхэр хэлъщ. Псалъэм папщIэ, ар ухуэныр кьыхэзыльхьар «Дженерал Моторс» компаниер кьыззэзыгъэпэща Раскобэ Джонщ, 1930 гъэм абы архитектор Iамбэ Вильям иригъэлэжьу щIидзащ метр 381-рэ зи лъагагъэну щытыну унэм и проектым. 1930 гъэрат ар, «Гъубж фIыщIэ» зыфIаща махуэм (1929 гъэм) и ужькIэ (Уолл-стрит тет биржэр зэтещахэу, американхэм я мылъкур щафIэкIуэдарат) зы илъэст дэкIари, куэдым я фIэщ хъуртэкъым Раскобэ кьрихьэжьар и кIэм хунэгъэсыну, уеблэмэ кризисым зэщIнубыда Америкэм абы зыкIи хуэмыныкьуэхэр щымащIэтэкъым, ауэ зи мылъкур зыхъуумэфа закъуэгъакъуэхэм ящыщ «Iыр кьахунIуэтакъым. Зы нтъэсым кьрихубыдэу унэр кьызэфIагъэуваш, махунпщIым кьат 14 щыдращея кьэхьуу.

1972 гъэ хъухукIэ Эмпар-Стейт-Билдингращ дуней псом унэ нэхъ лъагэу щыIар (1972 гъэм Чикагэ дащыхьа Сирс чэщанэр кьызэIуахыху).

Мы унэр я хэщIанIэщ Iуэхущ Iапэ бжыгъэншхэм.

● Бахьсэн куей

Интернет дерсхэр

Бахьсэн кьалэм и курыт еджапIэхэм интернет дерсхэр щрагъэкIуэкI.

КУЕЙ администрацэм егъэджэныгъэмкIэ и кьудамэм и Iэтащхьэ Аибот Людмилэ щыгъуазэ дыдэрилъагъэмкIэ, мыбы и кьалэн нэхъыщхьэр кьыдэкIуэтей щIэбэлэр фадэмрэ наркотикымрэ демыгъэхьэхьынырщ.

Дерсхэм жыдэжру хэтщ илъэс 12-16 ныбжьым ит еджакIуэхэр. А Iуэхум хуэхаха интернет напэкIуэцIым ахэр щрагъэпIъ цIыхум и узынщIагъэмрэ и гъащIэмрэ зэранагъэ ин кьаехуэзыхь икIи 21-нэ лIэщIыгъуэм и узыфэ щынагъуэ дыдэхэм ящыщу кьаныпэ наркоманиемрэ абы и Iэужь Iейхэмрэ ятеухуа фильмхэм, тепIъэгъуэхэм. Апхуэдэу а сайтхэм еджакIуэхэм я упщIэ кьудым я зэуап кьыщагъуэт.

Зи гугъу тщIы Iуэхум кьыхэшащ егъэджакIуэхэр, дохутырхэр, адвокатхэр.

Интернет дерсхэр Бахьсэн куейм и жылагъэ псоми щрагъэкIуэкIыну я мурадщ.

ЖАНЭТ Зуэр.

Прохладнэ кьалэр къызэрызэрагъэпэщрэ илъэс 247-рэ зэрырикъу ягъэльапIэу Европэм и лъагапIэ нэхъ ин дыдэм абы и ныпыр щыхатIащ. Iуащхьэмахуэ щыгу ныпыр дракьвящ Прохладнэ дэт, Кьалмыкъ Виктор зи унафэщI «Азимут» турист клубым кьепха Урысейпсо студент кьегъэлакIуэ корпусым и гупым щыщ цIыхуитхум. Абыхэм я пашэ Леонтьев Андрей Iуащхьэмахуэ дэкIыныр хабзэ хуэхъуащ: абы и щыгум 200-м щIигъурэ нэсащ. Гупым яхэта анэ ныбжьыщIэ Петровэ Аннэ 2008 гъэм Европэм и бгы нэхъ лъагэ дыдэм дэкIыфа цIыхубз закъуэщ икIи Iуащхьэмахуэ псынщIэу дэкIуеинымкIэ зэхэта IV international ELBRUS RACE зэпеуэм щытекIуащ.

Мы Iуэхугъуэм хэтахэм зэрыжаIэмкIэ, фIыуэ ялъагъу кьалэм и махуэшхуэр абыхэм я дежкIэ лъапIэщ.

Зыгъэхьэзырар **НАФIЭДЗ Заремэщ.**

Iуащхьэмахуэ щыгу щыхатIэ

Наркотикым фIым ухуишэркъым

УФ-м Наркотикэм е6ныныкIэ и федеральнэ IуэхущIапIэу КъБР-м щыIэм афиныр игъэкIыныр мылъку хэхьпIэ зыщIыну хэта, республикэм щыщ цIыхуитIым ятеухуа уголовнэ Iуэху кьиIэтащ. Щэч зыхуащIхэм мэзкуу дилерхэм ядэлэжьныр зэтрадухуэну хуиэсакъым, наркополицейхэр зэран ящухъурь.

IУЭХУМ къызэрыхэщIыкIэ, налшыкдэсхэр зэгурыIуэри, Мэзкуу кьикIыу гашиш кьыхурагъэшэну зэрахуэлIащ. АвтобускIэ кьыхуаша наркотикхэр кьаIэрыхьа нэужь, «нэхъ тыншу хьума хуэ папщIэ», тIэкIу-тIэкIуу ягуэшащ.

Махуэ зыбжанэ дэкIауэ, ягъ Iыхьэр ирагъэкIыну яужь ихьащ. АрщхьэкIэ, КъБР-м щыIэ НаркоIуэхущIапIэм и лэжьакIуэхэм ар кьызэпаудри, гашишыр щэхуакIуэм дежь нэсакъым.

Щэч зыхуащIхэр кьыщащым гашиш грамм 13 кьыкъухащ. Абыхэм ящыщ зым и фэтэрыр кьыщапщытэм кьэнар - грамм 42-м щIигъур - Iыхьэ щIыкIу 82-уэ гуэшауэ кьагъуэтащ.

Iуэхур зэхэгъэкI.

ДЫГУЛЫБГЪУ Жантинэ.

● КъБР-м и прокуратурэм

Адрейхэр къалъыхъуэ

КъБР-м и прокурорым и къуэдзэ Махуэ Артур иригъэкIуэкIа зэIущIэм щыхэплъащ КъБР-м СледствиемкIэ и IуэхущIапIэм и следователь Джэрыджэ М., абы и адэ, федеральнэ судыщIэ Джэрыджэ А., Урысейм и МВД-м Киров областым щиIэ управленэм и «Яранский», «Слободской» муниципальнэ зэхуакъ кьудамэхэм яубыдахэр пIалъэкIэ щаIыгъ я изоляторхэм я полицэ хъумакIуэхэу Лаптев В., Болтенков Ю., ФСБ-м и Къэбэрдей-Балъкъэр управленэм и Бахьсэн куей зэхуаку отделым и оперуполномоченнэ нэхъыжь Алокъуэ А. сымэ Налшыкрэ Бахьсэнрэ я щIыналъэхэм зэрыщатеуам теухуа уголовнэ Iуэхур зэрызэхагъэкIым.

Зэхыхьэм хэтащ следствие, къарузехьэ IэнатIэхэм я лIыкIуэхэр. КьызэрахутамкIэ, а щIэпхъаджагъэхэр я Iэрыкъ щ хабзэм кьемыэгъуу зызэщIэзыузэдауэ республикэм щызеуэ гупхэм хэтхэм. Хьэгъэщагъэр зылэжьахэм ящыщ зыбжанэр кьыщIагъэщащ икIи зыкъамыту хабзэхъуэмэхэм IэпщIэкIэ кьащыпэувым, яукIащ. Адрейхэр къалъыхъуэ.

ЗэIущIэм кьыщащтащ зэуIуу ирагъэкIуэкIыну зэхэгъэкIыныгъэ-къэлъыхъуэныгъэ лэжьыгъэхэм ятеухуа унафэ.

КъБР-м и прокуратурэм и пресс-Iуэхущ Iапэ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

Жылаев Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖЬЖЕЙМЫХЬУ Мариндж** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Мариндж** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Истэман Залинэ, НэщIэныджэ Замирэ, Къардэн Маритэ, Хьэжыкъарэ Аликъ, Щхьэщмыщ Иэз.**

КъыдэзыгъэкIхэмрэ редакцэмрэ я хэщIапIэр

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ къыдагъэкI.

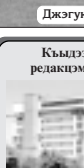

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5, епщIапIэ къат.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретарнатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъэмрэ лъэныкъуэхэмкIэ - 42-22-86; къуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 42-57-59; цIыхубзмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъуэ Iуэхущ Iапэхэм я лэлэжьэныкъо - 42-60-53; хьыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ письмохэмкIэ - 42-22-88; егъэджакIуэхэмрэ щIэныгъэмкIэ - 47-32-15; зэдэзекIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтериемкIэ - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Iуэхущ Iапэм - 42-26-41; сурэттехым - 42-75-78.

Мы къыдэкIыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ **Къаншокъуэ Эллэ,** редактору **Жьжеймыхьу Мариндж,** корректорхэу **Щоджэн Инэ** *(1, 3-нэ нап.)*, **Щоджэн Заирэ** *(2, 4-нэ нап.)*. **Корректорхэм я дэIэпыкьуэгъу Мырэжьан ФатIимэ.** *Компьютеркъэ газетым и теплъэр ищIащ* **Ныр Сандэ, Мэлбахьуэ Анжелэ,** *суратхэм елэжьар* **Бицу Жанищэ.**

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер Iэнатlэм щагъэхьзыращ.

Газетым Iэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20-рщ.

Индексыр 51531 ● Тираж 4.744 ● Заказ №2753

Iыгъ хьэмпэ зэрыщIэтыр: Налшык къалэ, Ленин ур., 5, 3 къат. Телефонхэр: 42-35-75, 42-35-76.

Газетым Iэ тедзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20-рщ.

Индексыр 51531 ● Тираж 4.744 ● Заказ №2753

Iыгъ хьэмпэ зэрыщIэтыр: Налшык къалэ, Ленин ур., 5, 3 къат. Телефонхэр: 42-35-75, 42-35-76.

Газетым Iэ тедзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20-рщ.

Индексыр 51531 ● Тираж 4.744 ● Заказ №2753